

**JIHOČESKÁ UNIVERSITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH  
PEDAGOGICKÁ FAKULTA**

**KATEDRA PEDAGOGIKY A PSYCHOLOGIE**

**Očekávání zahájení školní docházky**

**Bakalářská práce**

**České Budějovice 2011**

**Vedoucí bakalářské práce:**

**PhDr. Marta Franclová**

**Vypracovala:**

**Kateřina Burgstallerová**

*Děkuji vedoucí bakalářské práce, paní PhDr. Martě Franclové za rady, připomínky a metodické vedení práce.*

*Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.*

*Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě - v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.*

*Datum.*

### **Anotace práce:**

V teoretické části zmapuji na základě práce s odbornou literaturou problematiku zahájení školní docházky – popíšu dítě zahajující školní docházku z pohledu vývojové psychologie, zmíním možné adaptační potíže apod.

Dále se pokusím vymezit rozdíly mezi primárním a preprimárním vzděláváním, jejich pojetím v kurikulárních dokumentech.

V praktické části se pokusím pomocí kvalitativních rozhovorů zjistit, jaká jsou očekávání budoucích prvňáků a jejich rodičů od zahájení školní docházky, první třídy a školy vůbec.

**Klíčová slova:** školní docházka, vzdělávací program, vývojová psychologie

### **Abstrakt:**

In a theoretical part of this work I will map on the basis of work with qualifications literature the problem of inauguration of school attendance.

Describe pre-school child from the perspective of development psychology, will mention possibility of adaptations problems.

I'll also try to qualify the difference between primary and preprimary education, and conception in document of education program.

In practical part I will with the aid of quality interview to find out, how is the expectation of future pupils and their parents from inauguration of school attendance, from first class and from school at all.

**Key words:** school attendance, education program, development psychology

## **Obsah bakalářské práce**

Úvod	6
<b><u>I. Teoretická část</u></b>	
1. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP P)	8
1.1 Hlavní principy RVP PV	8
1.2 Rámcové vzdělávací cíle PV	9
2. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání RVP ZV	10
2.1 Hlavní principy RVP ZV	11
2.2 Rámcové vzdělávací cíle ZV	12
3. Vztah předškolního a primárního vzdělávání	12
4. Socializace	15
5. Zahájení školní docházky	17
6. Mladší školní věk	19
7. Školní zralost	21
8. Adaptační problémy u dětí zahajující školní docházku	25
9. Možné způsoby eliminace	26
10. Shrnutí teoretické části	29
<b><u>II. Praktická část</u></b>	
Cíle praktické části	30
1. Vlastní stimulační program	30
1.1 Popis programu	31
1.2 Vlastní práce se stimulačním programem	39
1.3 Reflexe	47
1.4 Shrnutí	48
2. Rozhovory s rodiči a dětmi	49
2.1 Popis a interpretace výsledků	51
2.2 Shrnutí praktické části	57
<b><u>III. Závěr</u></b>	<b>58</b>
Použitá literatura	60
Seznam příloh	62

## ÚVOD

*„Zvláštní, drahý a slavný klenot, že jsou dítky poučuje Duch Boží srkze Davida tak mluvě: „Dědictví od Hospodina jsou synové, a plod života jest mzda. Jako střely udatného, tak jsou dítky zdárné. Blahoslavený, kdož takovými střelami naplněný má toul svůj. Aj hle blahoslavený, kdo dítky má!“ (Žalm 127, J .A., Komenský)*

Děti jsou pro nás dar. Dar od Boha, jak píše J. A. Komenský. Děti jsou naše radost, budoucnost, naděje. Plní naše představy, sny, očekávání. Co je ale očekávání? Očekávání od dětí, od života? Touha poznat co bude dál, těšení se na něco nového, vlastní chtíč, napětí, obava či strach?

Když jsem prožívala své první těhotenství, po celou dobu jsme s manželem žili ve velkém očekávání. Narození našeho prvního dítěte jsme však považovali za naprostý zázrak. Zázrak, který jsme s pomocí přírody stvořili jen my dva. „Život“. Zdálo se nám to až neuvěřitelné. Pocit, který zůstane už vždycky v nás. Někde ve skrytu duše nás rodičů se objevují i naše představy a ideály, někdy i úzkosti a obavy, vědomosti a zkušenosti, očekávání, jak se naše děti budou vyvíjet, čeho v životě dosáhnou, čemu se v životě vyhnou. K tomu, aby se naše děti staly „opravdovými“ lidmi je důležité samozřejmě také vzdělání, které nám napomáhá jít cestou k pochopení vlastního života, sebe samého.

Bakalářskou práci jsem zaměřila na problémy přechodu dítěte z mateřské školy do prostředí školního, ve kterém jsou na ně kladeny nové a dosud neznámé požadavky. Ne každé dítě se dokáže snadno a bez větších problémů těmito zvyšujícím se požadavkům přizpůsobit. Škola by měla být místem radosti a osobního uspokojení, místem, kde děti mohou aktivně rozvíjet své schopnosti, dovednosti a vlohy.

Mým tématem v bakalářské práci je očekávání dětí a rodičů při vstupu do ZŠ. V teoretické části jsem se snažila popsat a srovnat rámcové programy předškolního a primárního vzdělávání, posoudit, jakou měrou pomáhají jak dětem i rodičům usnadnit přechod dětí do základní školy. Popsala jsem změny, kterými děti procházejí v životní etapě a socializaci dítěte. Z pohledu vývojové psychologie jsem se zaměřila na období vstupu dítěte do školy a školní zralost. Zmínila jsem možné adaptační potíže, které se mohou objevit u dětí vlivem změny, kterou procházejí. Při studiu literatury mě velmi oslovily stimulační programy, které systematicky připravují děti ke školnímu vzdělávání. V praktické části jsem se tedy pokusila vymyslet vlastní čtyři lekce stimulačního programu, které jsem s dětmi v praxi realizovala. Pomocí kvalitativních

rozhovorů jsem se snažila zjistit, jaká jsou očekávání budoucích prvňáčků a jejich rodičů od zahájení školní docházky, první třídy a školy vůbec.

# **I. TEORETICKÁ ČÁST**

## **1. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV)**

Úkolem institucionálního předškolního vzdělávání je doplňovat rodinnou výchovu a v úzké vazbě na ni pomáhat zajistit dítěti prostředí s dostatkem mnohostranných a přiměřených podnětů k jeho aktivnímu rozvoji a učení. Předškolní vzdělávání má smysluplně obohacovat denní program dítěte v průběhu jeho předškolních let a poskytovat dítěti odbornou péči. Mělo by usilovat, aby první vzdělávací krůčky dítěte byly stavěny na promyšleném, odborně podepřeném a lidsky i společensky hodnotném základě, a aby čas prožitý v mateřské škole byl pro dítě radostí, příjemnou zkušeností a zdrojem dobrých a spolehlivých základů do života i vzdělávání.

Předškolní vzdělávání má usnadňovat dítěti jeho další životní i vzdělávací cestu. Jeho úkolem je proto rozvíjet osobnost dítěte, podporovat jeho tělesný rozvoj a zdraví, jeho osobní spokojenost a pohodu, napomáhat mu v chápání okolního světa a motivovat je k dalšímu poznávání a učení, stejně tak i učit dítě žít ve společnosti ostatních a přibližovat mu normy a hodnoty touto společností uznávané. (RVP PV 2005)

### **1.1 Hlavní principy RVP PV**

Směr vzdělávacího působení na děti v mateřských školách naznačují v RVP PV hlavní principy vzdělávací práce s předškolními dětmi a těmi jsou:

- přijmout přirozená vývojová specifika dětí předškolního věku a důsledně je promítat do obsahu, forem a metod jejich vzdělávání
- umožňovat rozvoj a vzdělávání každého jednotlivého dítěte v rozsahu jeho individuálních možností a potřeb
- zaměřovat se na kvalitu předškolního vzdělávání v té míře, aby děti postupně nabývaly a zkvalitňovaly své schopnosti, dovednosti a vytvořily si základy klíčových kompetencí směřujících k učení, řešení problémů, komunikaci, ke kvalitě vzájemných vztahů, seberealizaci a přijetí základních občanských pravidel
- definovat kvalitu předškolního vzdělávání z hlediska cílů vzdělávání, podmínek, obsahu i výsledků, které má přinášet
- zajistit všem dětem, tedy i těm, které navštěvují mateřské školy a různými



- programy, odpovídající a srovnatelný pedagogický účinek vzdělávací práce
- vytvářet prostor pro rozvoj různých programů a koncepcí i pro individuální profilaci každé mateřské školy
  - dát prostor mateřským školám zvolit si a využívat různých forem práce, metod a regionálních podmínek pro vzdělávání dětí
  - poskytovat rámcová kritéria využitelná pro vnitřní i vnější evaluaci mateřské školy i poskytovaného vzdělávání

V předškolní vzdělávání jsou vhodné metody prožitkového a kooperativního učení hrou a činnostmi dětí, které jsou založeny na přímých zážitcích dítěte, podporují dětskou zvědavost a potřebu objevovat, podněcují radost dítěte z učení, jeho zájem poznávat nové, získávat zkušenosti a ovládat další dovednosti. Významnou roli v procesu učení sehrává spontánní sociální učení, založené na principu přirozené nápodoby. Situační učení, založené na vytváření a využívání situací, které poskytují dítěti srozumitelné praktické ukázky životních souvislostí tak, aby se dítě učilo dovednostem a poznatkům v okamžiku, kdy je potřebuje a lépe tak chápalo jejich smysl.

Předškolní vzdělávání se maximálně přizpůsobuje vývojovým fyziologickým, kognitivním, sociálním a emocionálním potřebám dětí této věkové skupiny a dbá, aby tato vývojová specifika byla při vzdělávání dětí v plné míře respektována. Vzdělávání má být důsledně vázáno na individuálně různých potřebách a možnostech jednotlivých dětí, včetně vzdělávání potřeb specifických.

Záměrem předškolního vzdělávání je rozvíjet každé dítě po stránce fyzické, psychické i sociální a vést je tak, aby na konci svého předškolního období bylo jedinečnou a relativně samostatnou osobností, schopnou zvládat, pokud možno aktivně a s osobním uspokojením, takové nároky života, které jsou na něho kladeny a zároveň i ty, které ho v budoucnu nevyhnutelně očekávají. (Spilková 2001)

## **1.2 Rámcové vzdělávací cíle PV**

Záměrem předškolního vzdělávání je rozvíjet děti po stránce fyzické, psychické a sociální, vést je tak, aby na konci svého předškolního období bylo jedinečnou a relativně samostatnou osobností, schopnou zvládat takové nároky života, které jsou na ně běžně kladeny a zároveň ty, které ho v budoucnu očekávají.

Předškolní vzdělávání sleduje tyto rámcové cíle: podívat se do RVP PV

1. rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání
2. osvojení základů hodnot, na nichž je založena společnost
3. získání osobní samostatnosti a schopnosti projevit se jako samostatná osobnost působící na své okolí

## **2. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání RVP ZV**

Na prvním stupni usnadňuje svým pojetím přechod žáků z předškolního vzdělávání a rodinné péče do povinného, pravidelného a systematického vzdělávání. Stejně jako předškolní vzdělávání je založeno na poznávání, respektování a rozvíjení individuálních potřeb, možností a zájmů každého žáka. Vzdělávání motivuje žáky k dalšímu učení, vede je k učební aktivitě a k poznání, že je možné hledat, objevovat, tvořit a nalézat vhodnou cestu řešení problémů.

Základní vzdělávání vyžaduje podnětné a tvůrčí školní prostředí, které stimuluje nejschopnější žáky, povzbuzuje méně nadané, chrání i podporuje žáky nejslabší a zajišťuje, aby se každé dítě prostřednictvím výuky přizpůsobené individuálním potřebám optimálně vyvíjelo v souladu s vlastními předpoklady pro vzdělávání. Základní vzdělávání má žákům pomoci utvářet a postupně rozvíjet klíčové kompetence a poskytnout spolehlivý základ všeobecného vzdělání orientovaného zejména na situace blízké životu a na praktické jednání. Kompetence představují soubory činnostně zaměřených a prakticky využitelných výstupů, které se propojují a doplňují, čímž se postupně stávají složitější a tím i využitelnější. Jejich osvojování je proces dlouhodobý a složitý, který začíná v předškolním vzdělávání, pokračuje v základním a středním vzdělávání a postupně se dotváří v dalším průběhu života.

Smyslem a cílem vzdělávání je vybavit všechny žáky souborem klíčových kompetencí na úrovni, která je pro ně dosažitelná, a připravit je tak na další vzdělávání a uplatnění ve společnosti. Ve vzdělávacím obsahu RVP ZV je učivo chápáno jako prostředek k osvojení činnostně zaměřených očekávaných výstupů, které se postupně propojují a vytvářejí předpoklady k účinnému a komplexnímu využívání získaných schopností a dovedností na úrovni klíčových kompetencí. V etapě základního vzdělávání jsou za klíčové považovány: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence

občanské, kompetence pracovní (RVP ZV, 2005)

Pojetí vyučovacího procesu předpokládá adekvátní volbu metod a organizačních forem vyučování a učení. Výrazným rysem je jejich individualizace a variabilita. Důraz je kladen zejména na činnostní metody, jejichž podstatou je vytváření prostoru pro myšlenkové i praktické činnosti žáků, pro získávání vlastních primárních zkušeností a pro prožitkové učení tak, jak již bylo zmíněno v předškolním vzdělávání. Význam vlastní činnosti a osobních zkušeností v učení zdůrazňuje již J.Dewey známým požadavkem *learning by doing*, učení se prostřednictvím děláni.

Konkrétními metodami, které jsou nejvíce využívány v činnostním pojetí vyučování, jsou: řešení problémových úkolů, projekty, dialogické metody, diskuse, myšlenkové mapy, brainstorming, tvořivá hra, dramatizace, experimentování. Velmi ceněny jsou metody, jež vedou k chápání vztahů a souvislostí uvnitř jedné vzdělávací oblasti i napříč různými oblastmi poznání.(Spilková 2005, s. 65)

## 2.1 Hlavní principy RVP ZV

*„Vzdělání je to, co nám zůstane, když zapomeneme všechno, co jsme se naučili ve škole“ (K. Čapka)*

RVP ZV navazuje svým pojetím na RVP PV a je východiskem pro koncepci rámcových vzdělávacích programů pro střední vzdělávání.

- Vymezuje vše, co je společné a nezbytné v povinném základním vzdělávání žáků, včetně vzdělávání v odpovídajících ročnících víceletých středních škol
- Specifikuje úroveň klíčových kompetencí, jíž by měli žáci dosáhnout na konci základního vzdělávání
- Vymezuje vzdělávací obsah, očekávané výstupy a učivo
- Zařazuje jako závaznou součást základního vzdělávání průřezová témata s výrazně formativními funkcemi
- Podporuje komplexní přístup k realizaci vzdělávacího obsahu, včetně možnosti jeho vhodného propojování, a předpokládá volbu různých vzdělávacích postupů, odlišných metod, forem výuky a využití všech podpůrných opatření ve shodě s individuálními potřebami žáků
- Umožňuje modifikaci vzdělávacího obsahu pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

- Je závazný pro všechny střední školy při stanovování požadavků přijímacího řízení pro vstup do středního vzdělávání

*Vzdělávání a vzdělávání je humanistickým pojetím chápáno jako „duchovní vyrovnávání se člověka se světem“, „ setkávání žáků s kulturním světem, do něhož jsou uváděni a který se má stát jejich duchovním majetkem“, „dovednost zralým způsobem se podílet na společném dialogu“, „stav v němž lze převzít zodpovědnost“, „cesta k uvědomění si smyslu věcí, hodnot“, jako „pochopení podstaty věcí, souvislostí, svého místa ve světě“, „porozumění okolnímu světu a sobě samému“, „proces, který nikdy nekončí“ (Klařki 1967, Skalková 1995)*

## **2.2 Rámcové vzdělávací cíle ZV**

*„Cílem vzdělávání je celistvý rozvoj osobnosti člověka, chápaný jako nalézání vztahu člověka k sobě, k ostatním lidem, společnosti, celku světa v intencích všelidských hodnot“ (Spilková 2005, s. 49)*

Základní cílem vzdělávání je vybavit všechny žáky souborem klíčových kompetencí, které jsou chápány jako soubor komplexních způsobilostí využitelných v životě a v dalším vzdělávání, konkrétněji jako soubor vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot.

1. Kompetence k učení
2. Kompetence řešení problémů
3. Kompetence komunikativní
4. Kompetence sociální a personální
5. Kompetence občanské
6. Kompetence pracovní

## **3. Vztah předškolního a primárního vzdělávání**

*„Obě instituce musí koordinovat své požadavky tak, aby mezi nimi existovala jasná návaznost, aby se některé dovednosti získané v mateřské škole přechodem do základní školy neztrácely a aby naopak mateřská škola připravovala na faktické požadavky základní školy...“ (Mertin, In Mertin, Gillernová, 2003, s. 218)*

Důležitým úkolem předškolního vzdělávání je vytvářet dobré předpoklady pro pokračování ve vzdělávání tím, že za všech okolností budou maximálně podporovány individuální rozvojové možnosti dětí a umožňováno tak každému dítěti dospět v době, kdy opouští mateřskou školu, k optimální úrovni osobního rozvoje a učení, resp. k takové úrovni, která je pro dítě individuálně dosažitelná. V zájmu zajištění propojenosti a plynulé návaznosti předškolního a základního vzdělávání a z důvodů maximálního využití a uplatnění výsledků dosažených v etapě předškolního vzdělávání je nutné, aby základní škola, zejména v počátcích své práce s dítětem, s těmito přirozenými rozdíly ve vzdělávacích možnostech i výkonech dětí této věkové skupiny počítala a promítala tyto zřetele náležitě do svých forem a metod vzdělávání. (RVP PV, 2005, s. 8)

Osobnostně orientovaná mateřská škola tvoří přirozený most pro přechod od nezávazného dětství k systematickému vzdělávání. K plynulému přechodu přispívá celé předškolní období tím, že dává dítěti příležitost hrát si, řešit a samostatně různé praktické úkoly, jednat samostatně a tvořivě, ale také respektovat pravidla, naslouchat druhým, srozumitelně se vyjadřovat.

Příprava na základní školu je v mateřských školách koncipována v dlouhodobém působení a komplexním rozvíjení dítěte. I když ve školních programech vysloveně nemusíme nalézt formulaci „příprava na školu“ je ve skutečnosti zakomponována do většiny činností v každém školním dni. Spadá sem vše, co se ve výchovně vzdělávací práci realizuje, spolu s individuálním rozvíjením přirozených dispozic dítěte v oblasti smyslových podnětů, koordinace pohybů v hrubé i jemné motorice, v dovednostech sebeobsluhy i seberealizace, v kognitivních funkcích jako je vnímání, paměť, myšlení, soustředění, kvalita a správnost vyjadřování. Velký přínos pro osobnostní a vztahové vyzrávání má soustředěnost na sociální učení a komunikativní dovednosti. Komplexně propojené působení aktivuje všechny předpoklady pro příjemně prožívané dětství, podporu iniciativnosti a rozvoje vědomostí a dovedností. (Košátková, 2010)

Pro ilustraci uvádíme tabulku č.1 porovnávající zásadní momenty RVP PV a RVP ZV

<b>Cílové kategorie</b>	<b>Předškolní vzdělávání</b>	<b>Základní vzdělávání</b>
Rámcové cíle	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Rozvíjení dítěte, jeho učení a poznávání</li> <li>▪ Osvojení základů hodnot, na nichž je založena naše společnost</li> <li>▪ Získání osobní samostatnosti a schopnosti projevit se jako samostatná osobnost působící na své okolí</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Umožnit žákům osvojit si strategie učení a motivovat je pro celoživotní učení</li> <li>▪ Podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů</li> <li>▪ Vést žáky ke všestranné, činné a otevřené komunikaci</li> <li>▪ Rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a spěchy vlastní i druhých</li> <li>▪ Přípravovat žáky na to, aby se projevovali jako svébytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a naplňovali své povinnosti</li> <li>▪ Vytvářet u žáků potřebu projevit pozitivní city v chování, jednání a v prožívání životních situací: rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně odpovědný</li> <li>▪ Vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit je žít společně s ostatními lidmi</li> <li>▪ Pomáhat žákům poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci</li> </ul>
Klíčové kompetence	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ k učení</li> <li>▪ k řešení problémů</li> <li>▪ komunikativní</li> <li>▪ sociální a personální</li> <li>▪ činnostní a občanské</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ k učení</li> <li>▪ k řešení problémů</li> <li>▪ komunikativní</li> <li>▪ sociální a personální</li> <li>▪ občanské</li> <li>▪ pracovní</li> </ul>
Vzdělávací oblasti	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Dítě a jeho tělo</li> <li>▪ Dítě a jeho psychika</li> <li>▪ Dítě a ten druhý</li> <li>▪ Dítě a společnost</li> <li>▪ Dítě a svět</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Jazyk a jazyková komunikace</li> <li>▪ Matematika a její aplikace</li> <li>▪ Informační a komunikační technologie</li> <li>▪ Člověk a jeho svět</li> <li>▪ Člověk a společnost</li> <li>▪ Člověk a příroda</li> <li>▪ Umění a kultura</li> <li>▪ Člověk a zdraví</li> <li>▪ Člověk a svět práce</li> </ul>

#### 4. Socializace

„Termínem socializace označujeme proces utváření a vývoje osobnosti působením sociálních vlivů a jejích vlastních aktivit, kterými na tyto sociální vlivy odpovídá: vyrovnáváním se s nimi, podléhá jim či je tvořivě zvládá.“ (Helus,2009, s. 207)

„ Cílem socializace je zformulovat bytost, která se bude i o samotě chovat tak, jako by byla pod stálým dohledem ostatních členů skupiny. Toto jde dosáhnout tehdy, přijme-li jedinec za své nejen vědění, ale též hodnoty, normy a měřítko své kultury.“(Helus 2007, s. 85)

Socializace probíhá v různých prostředích v rodině, škole, zaměstnání, kamarádkých a přátelských skupinách, nejrůznějších organizacích a institucích. Značně ji ovlivňují prostředky masové komunikace. Některá z těchto prostředí sledují odborné cíle a navzájem se doplňují, jiná ale mohou vůči druhým zaujímat kritický, obranný, případně útočně odmítavý postoj a prosazovat proti nim své odlišné socializační záměry.

V rodině probíhá **primární socializace**, realizuje se v ní první kontakt dítěte se společností a kulturou. Rodina tím, jak s dítětem jedná, jaké k němu zaujímá postoje, jakou vytváří oporu pro jeho vývoj, jakou citlivostí je zahrnuje, mu zprostředkovává zvládání základních vzorců sociokulturního chování a myšlení. A díky nim dítě rozvíjí své vztahy k sobě samému, k druhým lidem, širšímu sociálnímu okolí, k věcem a úkolům.

Následuje **socializace sekundární**, v níž sehrává významnou úlohu mateřská škola a základní. Do této sekundární socializace se však promítají jak pozitivní, tak i negativní efekty rodinného působení, oboje s dalekosáhlými důsledky. Platí to také pro vytváření předpokladů pro úspěšnou edukaci, jmenovitě pro školní, vzdělávací úspěšnost. Rodina je základním prostředím dítěte.(Helus2007 )

Škola organizuje své působení na žáky systematicky, zejména v oblasti jejich vzdělávání. Kromě toho, že je škola místem systematické a odborně řízené socializace orientované zejména na vzdělávání, je také místem spontánně rozvíjených vztahů-jmenovitě vztahů mezi žáky. Rozvíjí se v ní spolužákovské kamarádství, které mnohdy trvá po celý další život.(Helus,2007, s. 186)

Vstup do školy představuje pro dítě především razantní nástup druhé socializace, protože dítě je iniciováno do nových sektorů objektivního světa. Odlišnost

socializačních prostředí v rodině a ve škole nám dovoluje mluvit dokonce o odlišnosti kulturní o kultuře školy a kultuře rodiny. Dítě se v novém prostředí musí učit a též se učí novým rolím, z nichž jednou je role školáka, role žáka.(Štech, Viktorová, 2001, s. 71)

### *Mezníky v sociálním začleňování*

V období do šesti let dítěte se postupně začínají a následně uzavírají tři základní fáze začleňování dítěte do společnosti:

- První je časově vyčleněna od porodu do doby, kdy se dítě zmocňuje prostoru tím, že začíná běhat. Ví, kdo jsou jeho nejbližší lidé.
- Druhá je charakterizována experimentací, hledáním vlastní identity a ukončuje ji identifikace s rodinou a svým místem v ní.
- Třetí začíná určitým zklidněním, vyrovnaností, ale i velkou iniciativností a zájmem o vrstevníky a ukončuje ji chuť intenzivně se učit, poznávat psanou formu řeči, přijímat pravidla a zajímat se o přináležení do své vrstevnické a generové skupiny (3-6 rok)

Na začátku a na konci třetí fáze přicházejí dva významné mezníky spojené s přechodem z rodiny do mateřské školy a vstupem do základní školy. Oba jsou vždy na úrovni, která je pro dítě velmi významným posunem z již zažitých skupin méně komplikovaného typu, do složitější sociální skupiny s novými požadavky. To podněcuje kvalitativnější složitější úroveň zrání a širší možnosti pro přijetí učení. (Kořátková, 2008, s. 62)

Všechny vývojové změny tvoří ucelený, ale členěný vývojový proud, v němž se odehrávají složité, mnohdy bolestivé vývojové transformace. Transformacemi se zde myslí přebudování toho, co bylo dosud, do jiné podoby, vznikání nových struktur vlastností, v nichž se ale to minulé zpravidla neztrácí beze zbytku. Cosi z něho se předává do další etapy života, ale nabývá zde jiné podoby a jiného významu. Tím je vyjádřena dialektika kontinuity (plynulosti) a diskontinuity (přelomovosti) životních fází. Klíčovou ideou transformace výstižně vyjadřují odkazy na životní zlomy, životní etapy, zrod jiného člověka. (Helus, 2009)



## **5. Zahájení školní docházky**

Vstupem do školy osobnostní vývoj nabývá nové kvality, která se postupně, během celé školní docházky, naplňuje v širokém spektru svých projevů a důsledků. To je důvod, proč bývá vstup do školy označován jako zlomová životní událost, kdy se od sebe oddělí dvě fáze dětského věku.

1. Dítě je vstupem do školy vystaveno soustavnému vzdělávacímu působení, zabezpečenému vyučováním.
2. Dítě je svým vstupem do školy uváděno do nových rytmů strukturování času.
3. Dítě je uvedeno do nového postavení, respektive statusu, učí se realizovat nové životní role a mezilidské vztahy.
4. Dítě je uvedeno do celé řady nových aktivit, skrze něž objevuje nové skutečnosti.
5. Dítě je uváděno do nových zážitků a zkušeností se svou vlastní kompetencí. Dítě nově poznává, co dokáže, v čem je dobré.

1) Dítě je vstupem do školy vystaveno soustavnému vzdělávacímu působení, zabezpečenému vyučováním. Na toto působení pak má odpovídat tím, že do organizace svého života integruje řízené učení. Propojeností učitelova vyučování a svého vlastního učení nabývá postupně vzdělání, jímž zde myslíme poučenou a další poučení hledají orientaci ve světě i sobě samém. Slovy Piňhy (1999, s. 186-187) je vzdělání „něco, co se zcela organicky rozvíjí, roste, vrství a co je především proto charakterizováno svou celistvostí. Vzdělaný člověk je takový člověk, který má ucelený obraz o skutečnosti, a který se v ní proto může dobře pohybovat, který má o ni zájem, protože je si vědom, že k ní sám patří, a tedy, že poškodí sám sebe, poškodí-li nebo před škodou nechrání skutečnost kolem sebe.“ A ve vztahu k dítěti pak Piňha dodává, že vzdělání je i „určitá uspořádanost mysli, určitá celost dávající smysl. A k té se dobere i velmi málo nadaný žák. I on si vytváří názor a jakousi první geometrii vztahů. I tento člověk je vzdělaný, protože rozumí svému malému světu, v němž se odbývá jeho život.“ Uvědomuje si jednak hrozivost destrukcí a škod, které může svým jednáním způsobit, ale také si ujasňuje šance, jak by svou tvořivostí a konstruktivní činností mohl svět obohatit. Vzdělání charakterizuje ucelený náhled na souvislosti, který nestagnuje, ale vyvíjí se, koriguje a zdokonaluje. A právě v tomto své významu představuje

vzdělání jednu ze základních dimenzí rozvoje osobnosti a školní vzdělávání má podstatný vliv na její výchozí realizaci v dětství a mládí.

2) Dítě je svým vstupem do školy uváděno do nových rytmů strukturování času. Dítě činí nové zkušenosti s rytmy časování svého života skýtající mu nové způsoby naplňování dne, týdne, roku. Vyčleňuje se čas na hru, odpočinek, čas na školu. Vyčleňují se dny všední, sváteční, dny dostávají svůj řád a režim. V mnoha rodinách se v tomto směru nikdy nevytvoří řád a víceméně ustavičně hrozí konflikt, kdy a jak školní požadavky splnit, kdy je pro to vhodný čas, vhodný prostor a klid. U některých školáků lze pozorovat útěk do nemoci, nebo předstírání nemoci, s nevědomým cílem uniknout zátěžovému nároku obvyklých časových rytmů a režimů, obvyklého časování života. Utváření nového vztahu dítěte k času a „časování“, někdy také spojované s prvními pokusy samostatně si svůj čas organizovat a plánovat, je významným faktorem utváření osobnosti, souvisejícím se vstupem do školy jako zlomovou událostí.

3) Dítě je uvedeno do nového postavení, respektive statusu, učí se realizovat nové životní role a mezilidské vztahy. Žákovská role se stává důležitou osou vývoje pohledu dítěte na sebe samo, tedy vývoje jeho sebepojetí, sebehodnocení, sebeúcty, které ovlivňují jeho výkon.

4) Dítě je uvedeno do celé řady nových aktivit, skrze něž objevuje nové skutečnosti. Činí zkušenost se svou vlastní zdatností, objevuje nové horizonty možností, ujasňuje si vztahy mezi lidmi. Zvláštní místo zde zaujímají různé projevy aktivit učebních, procvičovacích, vzdělávacích. Zvláště důležité je, když si skrze učební aktivity a dosahované vzdělávací úspěchy dítě uvědomuje, jak se mění jeho akční rádius i mimo školu, v rozmanitosti životních situací. Důležitým kritériem úspěšné práce školy je zainteresování dítěte na jeho vlastní kompetenci poradit si.

5) Dítě je uváděno do nových zážitků a zkušeností se svou vlastní kompetencí. Dítě nově poznává, co dokáže, v čem je dobré. Je jedním z dominantních zdrojů motivujícího zadostiučinění žáka, jednou z vůdčích hybných sil vývoje jeho osobnosti. Zde dochází ale k prohřeškům školy, když dítě neustále staví do role nevědění. Přivykávají potom k trvalé nesamostatnosti a postavení někoho „až tam dole“.

Důležitou podmínkou edukačního vývoje osobnosti ve školním prostředí je tedy vytváření bohaté palety možností, aby dítě mohlo a chtělo uplatňovat svou kompetenci a dosaženou zdatnost, využívat svou zkušenost a už dosažené vzdělání a vyjadřovat svou individualitu.(Helus, 2009, s. 225-229)

## **6. Mladší školní věk**

Mladší školní věk zahrnuje období nástupu do školy a pokračuje přibližně do 8-9 let. Je charakteristický adaptací na novou životní situaci, která souvisí se zahájením povinné školní docházky. Po vstupu do školy se mění životní styl dítěte i celé rodiny. Dítě získává novou roli, stává se školákem. Dítě nemá ve škole takovou jistotu a bezpečí jako v rodině, zvláště nemá-li zkušenost z mateřské školy. Musí se podřídit autoritě učitele, odložit svá přání na pozdější dobu. Kamarádské vztahy nejsou ještě stálé, mění se podle momentálních zájmů dětí. Od školáka se očekává, že bude dodržovat běžné normy chování. Dostáváme se k období, jehož nástup znamená radikální životní změnu. Začíná školní docházka a svět školy udává ráz dalších let více než cokoli jiného. Škola otvírá dítěti a to velmi rychle obzory, o kterých nemělo ani tušení, urychluje rozumový rozvoj, učí myslet novým způsobem. Do života, jehož hlavní náplní byla dosud hra, vstupuje nyní školní práce a s ní povinnost. To znamená mnohem vyšší nárok na kázeň, schopnost odložit uspokojení okamžitých potřeb, úsilí o výkon ve chvíli, kdy by dítě raději dělalo něco jiného. Zároveň školák dostává možnost uplatnit se v mnohem větší skupině než dosud, a někdy musí napnout všechny síly, aby se této nové situaci přizpůsobil, aby ji zvládl.(Říčan 1989)

Vstupem do školy získává dítě nové role, v jejichž rámci se rozvíjí různé schopnosti a dovednosti. Ve vztahu k učiteli se jedná o podřízenou roli žáka. Komunikace s učitelem má přesně stanovená pravidla, dítě se učí, kdy smí a nesmí mluvit, co má říkat a naopak, co říkat nemá. Školák musí tato pravidla respektovat a je také za to hodnocen. V počátcích školní docházky si vytváří emocionální vazbu na učitele a očekává od učitele obdobnou podporu, jakou měl v rodině. Tento vztah posiluje u dítěte pocit jistoty a bezpečí. První učitel je takřka bez výjimky milován. Děti k němu vzhlížejí jako k autoritě, která převyšuje i autoritu rodičů, vždyť rozhoduje v novém světě, do něhož dítě vstoupilo a který je tolik zaměstnává. Učitelovo slovo je zákonem. Školák se ochotně podporuje autoritě, snadno se s učitelem identifikuje, i když zřídka

v tom silném smyslu jako předškolák s rodiči. Přejímá jeho hodnoty, touží se mu podobat.(Říčan 1989)

Hlavní motiv vzdělávání udává škola, která především učí dítě pracovat, otvírá mu tak velké perspektivy, ale klade na ně také nebývalé požadavky. Tím vzniká v osobnosti napětí, nejmocnější hybný protiklad tohoto období. Může trvat týdny i měsíce, než se některé děti ke školní práci opravdu usadí. Vydržet sedět, to samo o sobě nestačí. Školák se musí také naučit prát se s překážkami, s nezdarem, zkoušet to znovu, případně se smířit s nevalným výsledkem. Při hře se nemusel prát s žádnými překážkami, prostě nechal toho, co mu nešlo (nebo to alespoň mohl udělat). Dávno jsme zapomněli, jak je to pro prvňáčka velká věc zatnout zuby a dělat dál, co se nedaří, zvláště když něco děláme jen z povinnosti a smysl díla je nejasný, vzdálený. (Říčan 1989)

Hlavním typem činnosti po vstupu dítěte do školy se stává učení. Učební činnosti probíhají v komplexní situaci školy a nemají pouze kognitivní význam. Učitel v počátečních třídách respektuje - nebo by měl respektovat - jejich specifické charakteristiky.

- Učení souvisí s procesy celkové socializace dítěte pro školu. Škola reprezentuje hodnoty společnosti a žáky s nimi seznamuje. Dítě přichází z rodiny, pro kterou má školní vzdělání určitou hodnotu. Učení zvláště v počátečních ročnících je třeba vidět v kontextu sociálních souvislostí. To může být podstatné u dětí z nižších sociálních vrstev nebo minoritního etnika, kde vzdělání nemusí mít určitou hodnotu.
- Učení žáka je úzce propojeno s vyučovací činností učitele. Žák se opírá o jeho rady, příklady. Jeho výsledky jsou závislé na možnostech kooperace s učitelem.
- Učení je silně závislé na afektivních složkách vztahu k učiteli. Žák vyžaduje více osobní odezvy a citové opory.
- Žák se učí spolupracovat s žáky a učitelem. Začíná vidět práci i z hlediska školní třídy.
- Žák je postupně veden k uvědomění si podstaty učebního procesu. Postupně se u něho formuje schopnost autoregulace učebních činností. Role žáka vyžaduje přijetí určité odpovědnosti za své chování i školní práci (Valentová 2001, s. 223)

Učitel by v počátcích primárního vzdělávání měl být profesionálně připraven porozumět žákovi, pochopit jeho obtíže a adaptaci na školní prostředí i školní práci.(Opravilová, 2001, s. 139)

## **7. Školní zralost**

*„Příliš dětinský věk více pěstování a šetření potřebuje, nežli aby preceptor, celý zástup jich na péči a práci máje, stačiti k nim moh. Protož v mateřštině klíně ještě jim lépe.“*

*„Bezpečně jest, aby se mozek prvé dobře usadil, nežli zaměstnáván býti začne. V dítěti pěti a šesti let sotvá se teménko právě zavírá a mozk utvrzení svého dochází. Protož tu jen, co pod pěstováním domácím samy chopiti mohou, lehočce, nepatrně a jako ze hry, na tom přestávati můž.“ (J. A. Komenský, Informatorium školy mateřské)*

„Školní zralost“ představuje tělesný, duševní a sociální vývoj, odpovídající současným nárokům školy. Posuzovaná kritéria „školní zralosti“ mají dětem zajistit adaptaci na obvyklé způsoby řízeného osvojování vědomostí a dovedností uskutečňované ve skupinách vrstevníků. (Jirásek, in: Čačka 2000, s. 98)

Škola sebou nese nároky, na které musí být dítě jednak zralé, jednak připravené.

Školní zralost se projevuje odolností vůči zátěži, schopnosti soustředit se a emoční stabilitou. Dělíme ji na tělesnou, kognitivní a emočně sociální zralost.

### **• Tělesná zralost**

Zahrnuje tělesný vývoj dítěte a jeho zdravotní stav. Dítě by mělo být v takové zdravotním stavu, aby se mohlo plně účastnit vyučování. Pro žáky navštěvující 1.a2. ročník je charakteristická značná rozdílnost biologického věku kalendářně stejně starých dětí. Děvčata dospívají do šestého biologického roku i o půl roku dříve. Růst těla je ještě zrychlený, zpomaluje se kolem osmého roku. Objem srdce se zvyšuje, vegetativní regulace se zdokonaluje, nastává nejzdravější období životního cyklu. Výraznou charakteristikou motorického vývoje je postupné zklidňování. Pohyby se stávají účelnějšími. Zrání CNS ovlivňuje lateralizace ruky, zdokonalují se jemné pohyby prstů a součinnost motoriky a smyslů, zpřesňuje se vizuomotorická koordinace, manuální zručnost. Při relativní zklidnění však přetrvává potřeba aktivity dítěte. (Valentová 2001, s. 224)

### **• Kognitivní zralost**

Chápání dětí kolem šestého roku je více realistické, bývá méně závislé na svých přáních a okamžitých potřebách. Dítě začíná být schopné analyticko-syntetického myšlení. Dokáže již pochopit a rozlišit jednotlivé části celku. Kresba je detailnější a

přesnější. Pozvolný je v tomto věku přechod k logickému myšlení, i když jen na konkrétních předmětech a při konkrétních činnostech. Dítě by mělo být schopno pracovat na nějakém úkolu delší dobu, umět se záměrně soustředit.

### 1. Rozvoj myšlení

Kognitivní zralost dítěte pro vstup do školy souvisí s aktuálním rozvojem jeho poznávacích procesů. Žák začíná poznávané jevy porovnávat, analyzovat, to znamená, že se vyvíjí analytické myšlení charakterizované Piagetem jako etapa „operačního konkrétního myšlení“. Dítě si postupně osvojuje logické postupy, jako je inkluze znamenají, že dítě chápe vřazení prvku do určité třídy. Například ví, že jablka, švestky, pomeranče jsou ovoce. Umí třídit podle několika znaků, rozdělí kostky podle barvy a velikosti. Postupně chápe trvalost předmětů, ví, že přelijeme-li vodu z úzké skleničky do široké, nic se nezmění. Při osvojování nových pojmů je i nadále důležitá vlastní činnost dětí a metodické vedení učitelem. Spolu s myšlením se obohacuje i řeč. Dítě přichází do školy s praktickou znalostí gramatické stavby mateřského jazyka. V počátečních třídách se jeho řečový projev po stránce formální i obsahové zdokonaluje, obohacuje se slovní zásob, zlepšuje se artikulace, dítě poznává rozdíl mezi dialektem a spisovnou řečí.

### 2. Rozvoj vnímání

Vnímání má na počátku školního učení prvořadý význam, je základem poznání, zdrojem bezprostřední zkušenosti. Děti již zrakově vnímají celek jako soubor detailů a uvědomují si, jaké jsou mezi nimi vztahy. Sluchové vnímání se rozvíjí rychleji i z důvodů častější stimulace v předškolním věku, děti by již bez problémů měly rozlišovat fonémy. Zralost sluchové i zrakového rozlišování je potřebná pro výuku psaní a čtení.

### 3. Rozvoj pozornosti

Rozvoj pozornosti úzce souvisí se zralostí CNS. Na počátku školní výuky u dítěte stále převládají procesy vzruchu nad procesy útlumu, což se projevuje častými výkyvy v pozornosti. Žáci v počátečních třídách ještě nemají vytvořeny vnitřní autoregulační mechanismy, proto musí učitel střídat druhy učebních činností tak, aby se dítě příliš nevyčerpal a neunavilo. Pozornost je spojena s veškerými psychickými procesy, je

tedy podstatnou podmínkou úspěšné školní práce. Nezralost pozornosti omezuje využití schopností a snižuje efektivitu řízeného učení. Nepozorný žák nedovede pracovat požadovanou dobu, od práce odbíhá, je snadno unavitelný a škola se pro něj stává zátěží.

#### 4. Rozvoj představivosti

Představivost postupně ztrácí svoji spontaneitu a nezáměrnost. Sedmileté děti již dovedou rozlišovat mezi skutečností a fantazií. Svět představ má však pro ně i nadále svoje kouzlo a vracejí se k němu při hře a četbě. Postupně i ve hře a kresbě jsou fantazijní prvky omezovány realitou- přistupují nové vědomosti o předmětech, uznávají se pravidla hry, vytvářejí se realistické pomůcky pro hru (šípy, luky, stavějí se domečky aj.) Přibližně od sedmého roku si dítě začíná uvědomovat anatomické zákonitosti, což se projevuje v kresbě postavy, dítě naznačuje práci rukou (postava něco nese, drží), snaží se vyjádřit činnost. Změna ve výtvarném projevu souvisí s kognitivním vyspíváním, ale též s didaktickým vedením výtvarné výchovy. Děti umějí již lépe umístit vlastní představy v čase i v prostoru oproti předškolnímu věku.

#### 5. Rozvoj paměti

Dítě na počátku školní docházky má stále tendenci zapamatovat si doslovně výrazné, emocionálně působivé události, popisy. V první třídě převládá u většiny dětí mechanická paměť. Vyučování, televize, postupně i četba poskytují dítěti mnoho nových informací, které z počátku nekriticky a často i chaoticky přijímá. Školní výuka však od počátku vyžaduje, aby si dítě zapamatovalo informace záměrně, proto je potřebné od počátku školy učit žáky racionálnímu zapamatování. Sestavovat plán činnosti nejdříve v ústní, potom písemné podobě, třídit učivo podle významu a podobně. Obě formy paměti - spontánní i záměrná - procházejí v mladším školním věku kvalitativními změnami, paměť se zdokonaluje sama o sobě i v souvislosti s kognitivním vývojem i školní výukou. (Valentová 2001, s. 224)

#### • **Emoční a sociální zralost**

Aby školní docházka pro dítě nepředstavovala nadměrnou psychickou zátěž, je potřebné dosažení emoční a sociální zralosti. Emoční zralost usnadňuje dítěti přiměřenou kontrolu citů a impulzů i schopnost odložit splnění svých přání. Dítě ve

škole musí zvládnout vytrvalejší, cílevědomější činnost a dokončit započatý úkol. Sociální zralost je důležitá proto, že žák v první třídě musí být schopen odloučit se na čas od své rodiny, podřídit se cizí autoritě, rozlišovat různé sociální role a respektovat běžné normy chování. Měl by vědět, jaké chování je vhodné ke vztahu k učiteli a podle toho se skutečně chovat.

Emoční zralost se vyznačuje schopností potlačit svou efektivitu a umět regulovat svá přání, potřeby a chování. Dítě by mělo být schopno emočně připraveno a motivováno pro práci ve škole. Ke škole by mělo mít kladný vztah a také pocit, že dobře zvládá všechny nároky a má nad vším kontrolu. Změny odehrávající se v emočním prožívání jsou závislé na zrání centrální nervové soustavy a také na úrovni uvažování. U předškolních dětí postupně ubývá negativních emočních reakcí, dokážou se lépe vyrovnat se svou nespokojeností, nebo ji dát najevo jiným způsobem. Omezují se projevy vzteku a zlosti. Rozvíjí se smysl pro humor. Postupem času dochází děti k pochopení, proč určité emoce vznikají. V mladším předškolním věku se děti orientují v základních emocích, ale je pro ně obtížné pochopit, že je možné prožívat více emocí najednou. K tomuto poznání dospívají děti až kolem 6. roku. Uvědomují si, že v určité situaci můžeme zažívat radost a smutek, cítit dvě odlišné věci najednou. Rozvíjí se také emoční inteligence dětí. Dokážou se vcítit do jiné osoby a také lépe chápou vlastní pocity. Dítě ještě nedokáže své emoce plně ovládat v situacích, zvláště pokud jsou tyto emoce velmi silné. Způsob, kterým děti reagují na určité situace je ovlivněn jeho temperamentem, zkušeností a také zázemím v kterém žije. V šesti letech si dítě začíná uvědomovat, že výraz člověka, nemusí vždy odpovídat tomu, jak se cítí, že může své pocity maskovat, protože nechce, aby ostatní věděli, co právě prožívá. Dospělí mohou na dítě v některých případech přenášet své pocity a dítě je pak přijímá za své. (Vágnerová, 2005)

Citové projevy se liší od předškolního období tím, že ustupuje emoční labilita, impulzivita, i dětský egocentrismus. Dítě začíná být schopno regulovat své chování podle norem, když motivace k plnění zůstává individuálně emocionální. Škola je důležitým místem socializace dítěte, ovlivňuje rozvoj sociálního sebeuvědomování i reflexi vlastního chování. Děti, které jsou opožděné v sociálním vývoji, se komplikovaně vyrovnávají se školním prostředím, což se může projevit v motivaci ke školní práci i v kvalitě školního výkonu. (Valentová 2001, s. 226)



## **8. Adaptační problémy u dětí zahajujících školní docházku**

Přestože děti většinou vstupují do školy jako zdánlivě zralé a připravené zapojit se do školního procesu, mohou mít některé problémy se školním režimem přizpůsobit. Některé možné souvislosti jsme zmiňovali v souvislostech zlomové události zahájení školní docházky str. 9-10. Některé děti si těžko zvykají na nové prostředí, spolužáky či nového učitele. Mohou cítit strach z neznámého prostředí, mít obavu z neúspěchu, obavu že nebudou schopny splnit všechny nároky. (Beníšková, 2007). Mohou zažívat zklamání, že nejsou tak úspěšné jak očekávaly, že jejich snahy nejsou dostatečně oceněny. Velké obtíže dělá některým dětem přizpůsobit se časovému rytmu, zvláště těm, jejichž osobní tempo je pomalejší. Problémy mohou mít při ranním vstávání, převlékáním, přípravě na hodinu, přípravě pomůcek a podobně. Někdy může být také pro dítě těžké navázat přátelství s ostatními spolužáky a začlenit se do kolektivu, nebo navázat dobrý vztah a s novým učitelem či učitelkou. Pokud se dítě nedokáže vyrovnat s těmito situacemi, mohou se u něj objevit nejrůznější fyzické či psychické problémy jako je noční pomočování, nevolnost a poruchy spánku. Také různé neurotické projevy jako například kousání nehtů a vlasů, tiky a koktavost. (Zelinková 2007) V různé intenzitě se mohou objevit obtíže, které mohou mít zdravotní i pedagogické důsledky. Problémy se mohou např. projevit:

- Na úrovni biologické, změnou některých fyziologických funkcí, kolísání hodnot krevního tlaku, bolesti hlavy, poruchy spánku, neurotické poruchy řeči
- Na úrovni psychických dispozic, poruchy soustředění, paměti
- V oblasti prožitkové, emocionální stavy úzkosti, strachu, ohrožení,
- V oblasti interpersonální, problémy s komunikací s učitelem, spolužáky, mají únikové tendence (Valentová, 2001)

Podle Čačky se adaptační potíže u dětí po vstupu do školy projevují v těchto dvou oblastech:

- 1.V rozumové oblasti (racionálně - kognitivní)
- 2.V citové oblasti (imaginativně - emotivní) (Čačko, 2000)

První oblast se týká nízké rozumové vyspělosti, která je nejčastější příčinou neprospěchu v první třídě. Zahrnuje také některé nedostatečně rozvinuté schopnosti a

návyky (poznávací, řečové, pohybové a sociální). Nejen přetížení, nedostatečné vytížení, zanedbávání, ale i stálý časový deficit navozují projevy stresu (úzkost, hloubání, podivínství, upínání se na minulost, jednostranný vztah k realitě, denní snění, žaludeční potíže aj.)

V citové oblasti se duševní napětí z adaptačních potíží může projevovat u dětí nejrozličnějšími příznaky: lítostivostí, podrážděností, zvracením, nechutenstvím, neklidným spánkem, neposlušností, vzdorovitostí, nepodrobením se autoritě aj. i když někdy tyto příznaky mohou mít i jiné příčiny. V každém případě je dobré, když učitel objeví tyto příznaky v čas. V mnoha případech se dá předejít závažnějším problémům nebo je dokonce ve spolupráci s rodiči a psychologickým odborníkem zcela potlačit.

### **9. Možné způsoby eliminace potíží při zahájení školní docházky**

Existují opatření, která jsou doporučována k optimalizaci připravenosti dětí pro vstup do školy:

- Odklad školní docházky
- Zařazení dítěte do MŠ, práce s dítětem v MŠ podle individuálního programu
- Zařazení do speciálních MŠ (děti s vadami řeči, mentálně opožděné)
- Zařazení do přípravných ročníků na ZŠ či skupinových setkávání pro děti z jiných etnických skupin a z málo podnětného prostředí, které se realizují v průběhu školního roku v ZŠ či PPP.
- Stimulační programy

Vzhledem k tématu bakalářské práce se budu následně zabývat pouze stimulačními programy.

#### **Stimulační programy**

Možnou pomocí bezproblémového přechodu dětí z mateřské do základní školy, jsou různé typy stimulačních programů, které mohou být jak preventivní, tak již intervenční. Podstatou těchto programů je cílené rozvíjení těch oblastí, které vykazují vývojový deficit. S těmito programy mohou pracovat mateřské školy. Stimulační programy se

buď zaměřují na celkový rozvoj dítěte a posilují i školní připravenost, nebo jsou již „nápravně“ zaměřeny na méně rozvinuté psychické funkce. V současné době jsou pro rodičovskou veřejnost vydávány podnětné publikace, které pomáhají rodičům při přípravě dětí pro vstup do školy. Odborné pracovní materiály mají k dispozici též učitelky v MŠ. U problémových dětí s komplikovanou školní připraveností však obvykle nestačí jeden druh intervence, ale je třeba kombinovat různé varianty stimulace osobního vývoje. Nejeftivnější vždy bude takový postup, kde je provázána spolupráce rodičů s psychologem i učitelkou v MŠ.

### **Metoda dobrého startu**

Využitím programu MDS je všestranné, u dětí s dobrou vývojovou úrovní harmonizuje spojení psychiky a motoriky, u dětí s odchylkou psychomotorického vývoje pozitivně ovlivňuje nepravidelně se rozvíjející funkce. Vývoj i experimentální ověřování probíhá v řadě evropských zemí již 50 let. Současná česká verze, upravená Swierkoszovou (1998), v sobě spojuje nejen teoretická východiska, ale i dlouholeté poradenské zkušenosti autorky. Je to metoda pro předškolní děti a pro děti s odloženou školní docházkou, využívá se také v prvních ročníku ZŠ. U dětí rozvíjí řeč, vnímání, grafomotoriku, slouží k nácvičce jednotlivých písmen abecedy. Vše probíhá pomocí hry a dítě si ani neuvědomuje, že nacvičuje jednotlivé cviky písmena. Slouží k nastartování triálu- psaní, čtení, počítání. Tím, že u dětí rozvíjí sluchové a zrakové vnímání, prostorovou orientaci, rytmus, řeč a grafomotoriku, předchází u dětí možné dyslexii, dysgrafii a dysortografii. MDS tvoří 25 lekcí, z nichž každá je postavena na lidové písni, která v různých podobách prolíná celou lekcí. Rytmu, melodií, slovům písni odpovídající pohybová, řečová a grafomotorická cvičení.

Struktura lekce je členěna do sedmi částí: (viz. příloha č.1 )

- Zahájení- vytvoření přátelské atmosféry
- Posílení jazykových verbálních i neverbálních dovedností. Děti se seznamují s textem písni
- Specifická cvičení zaměřená na stimulaci zrakové, sluchové percepce, prostorové a pravolevé orientace
- Pohybová cvičení, nácvičce soustředění

- Píseň spojená s pohybem (s využitím míčků, stuh, polštářků)
- Reprodukce grafického vzoru s hudebním doprovodem a zpěvem
- Závěr. Děti jsou podněcovány k samostatnému hodnocení jednotlivých činností, podpora rozvoje sebehodnocení (Valentová 2001, s 231)

Jako příklad uvádíme ve zkratce některé z dalších stimulačních programů.

### **Kuprev**

Primárně preventivní program, který je akreditován u MŠMT a je doporučován pro předškolní děti ve věku od 4 let. Program je vhodný také pro děti s odkladem školní docházky nebo pro děti s narušenou komunikační schopností. Cílem tohoto stimulačního programu je zabránit vzniku rizikové skupiny dětí s adaptačními problémy. Jedná se o párový program, dítě, dospělá osoba. Metodicky by tento program měl vést psycholog nebo speciální pedagog z psychologické poradny nebo učitelky z mateřských škol, které mají vystudovanou speciální pedagogiku a absolvované speciální školení.

### **Hypo-program**

Je doporučován pro děti s nadměrnou pohybovou aktivitou a poruchami pozornosti, u dětí s odkladem školní docházky. Program je vhodný pro děti od 5 let a je určen především pro individuální práci s ohledem na potřeby konkrétního dítěte pod vedením rodiče nebo pedagoga. Program je zaměřen na rozvoj různých dovedností a posiluje pozornost, zrakové a sluchové vnímání, logické myšlení, řeč, početní představy, grafomotoriku, komunikační a sociální dovednosti.

### **Metoda podle Elkonina**

Metoda sloužící k rozvoji jazykových schopností, zaměřená na rozvoj fonemického uvědomění slov, manipulaci s hláskami, je přechodem pro nácvik čtení a psaní. Děti se formou hry seznamují se slovy a hláskami a později i písmeny.

### **Maxík**

Je vhodný pro děti od 5 let a s odkladem školní docházky nebo pro žáky s potížemi v učení na počátku školní docházky. Program trvá 15 týdnů a je rozdělen do týdenních

bloků, ve kterých jsou zahrnuty tři části: cviky na posílení koordinace pohybů, pracovní listy na rozvoj grafomotoriky a část na rozvoj dílčích funkcí.

#### **10. Shrnutí teoretické části**

Teoretická část uvádí do problematiky zahájení školní docházky v kontextech zahájení školních programů, vývojových zvláštností dětí zahajující školní docházku. Na základě odborné literatury jsem se pokusila doložit možné problémy a rizika, která s touto situací mohou nastat. V závěru teoretické části odkazuji na některé stimulační programy, které výše zmíněnou problémovost mohou eliminovat.

## II. PRAKTICKÁ ČÁST

Cílem praktické části je:

- **Představit vlastní stimulační program**
- **Reflektovat posuny dětí po absolvování stimulačního programu**
- **Reflektovat možné nedostatky získané při realizaci stimulačního programu**
- **Na základě rozhovorů s dětmi a rodiči zjistit, co očekávají od školy, čeho se obávají, na co se těší.**

### **1. Vlastní stimulační program Písnička**

Přestože v teoretické části zmiňuji některé stimulační programy, sestavila jsem vlastní. Důvodem je jeho úzká zaměřenost.

Stimulační program je zaměřen na rozvoj všech oblastí související se školní zralostí

**Tělesný rozvoj a motorika**

**Řeč, verbální schopnosti**

**Kognitivní (poznávací) funkce**

**Percepční schopnosti**

**Sociální, emocionální a pracovní zralost**

Tyto oblasti jsem rozdělila do 18. schopností, jejichž stav jsem zaznamenávala u každého dítěte po skončení každé lekce. (viz. tabulka č. 2)

1. Fyzické zdatnost
2. Jemné motorika
3. Grafomotorika
4. Držení psacího náčiní
5. Výslovnost
6. Slovní zásoba
7. Samostatný mluvený projev
8. Schopnost reprodukce
9. Paměť
10. Soustředění

11. Přiměřené pracovní tempo
12. Schopnost dokončit činnost
13. Zrakové vnímání
14. Řešení problémů
15. Sluchové vnímání
16. Emocionální zralost
17. Sociální zralost
18. Pravolevá orientace

### **1.1 Popis programu**

Stimulační program Písnička jsem rozdělila do čtyř lekcí.

1. lekce Krtek
2. lekce Neposlušné vlásky
3. lekce Muchomůrka
4. lekce Skákal pes jak blázen

V každé lekci byly zařazeny aktivity zaměřeny na rozvoj všech výše zmíněných schopností.

Činnosti v lekcích jsou propojeny společným tématem, písničkou.

#### **1. lekce: Krtek**



*Každý čtvrtek, chodí krtek navštěvovat ježka, hrají spolu na pikolu na babu a peška.*

*Ježková se na něj mračí, krtka nemá ráda. Má prý v srsti drobký prsti, všude to z něj padá.*

#### ***Grafomotorika***

„Pan Paleček“ - grafomotorické cvičení, při kterém se děti zklidní a naučí se soustředit vždy na jednu část těla, v tomto případě prsty. Naučí se také jaké to je, když se šeptá.

Děti sedí společně v kruhu. Opakují po mně, co jim předvádím. Ruce jsou rozevřené, jen palec ohýbáme tak, aby směřoval do dlaně. Při společné říkance ohýbáme postupně všechny prsty, „usínání“.

Pan paleček usíná. Uložíme ho do postýlky. Ohneme palec do dlaně.

Zavřeme dveře do kuchyně. Ohneme ukazováček.

Zavřeme dveře do jídelny. Ohneme prostředníček.

Zavřeme dveře do koupelny. Ohneme prsteníček.

A nakonec zavřeme dveře do pokoje. Ohneme malíček.

Nyní mluvíme šeptem.

Palečku jsi tam? Tiše vždyť já spím. Palečku jsi tam? Hopla a je vzhůru!

Postupně budíme všechny prstíky, až je vzhůru celá ruka.

### ***Soustředěnost***

Hra Vyvolávaná: Děti mají za úkol chytit míč, který je vyhozen do výšky, ale pouze tehdy, pokud je vyvoláno jejich jméno. Dítě, které míč chytí, vyvolá dalšího. Postupně se přidávají další drobné úkoly jako je dřep, odraz míče o zem a podobně. Pomocí této hry si děti procvičují postřeh a pohotovost, schopnost rychle se rozhodnout, zareagovat, procvičujeme také úroveň hrubé motoriky a koordinaci pohybů.

### ***Pravolevá orientace***

Taneček při písničce: Děti se seřadí do dvou řad. Procvičujeme pravolevou orientaci tak, že chodíme na návštěvu ke krtkovi, při setkání ve dvojici si podáváme pravou ruku, na refrén písničky se děti chytanou do háčku a točí se, výměna pravé ruky za levou, točíme se na druhou stranu.

### ***Matematické představy, řešení problému***

Člověče, nezlob se: Děti ve dvojicích hází kostkou, určují počet, který padl. Motivace: Krtek s ježkem hrají při návštěvě hru „Člověče, nezlob se.“

### ***Fyzická zdatnost***

Šplhání po horolezecké stěně: Krtek leze ze svého domečku, obměna prolézání látkového tunelu.

### ***Jemná motorika***

Děti mají za úkol třídit korálky a pšenici. Nosí je do domečků, krtkovi na zásoby na zimu.

### ***Držení psacího náčiní***

Pracovní list, omalovánka krtek. Při práci dětí dávám pozor na správné držení tužky. Používáme trojhranné pastelky.



### **Výslovnost**

Gymnastika mluvidel, foukání do korálků, pšenice, do ruky.

### **Slovní zásoba**

Osvojování slov v písničce, zapamatování textu. Procvičení slova prst'.

### **Samostatný mluvený projev**

Asociační kruh „Když se řekne návštěva, tak mě napadne....“ Děti odpovídají celou větou, doplní svůj nápad.

### **Schopnost reprodukce, paměť**

Zapamatování textu písničky.

### **Přiměřené pracovní tempo, schopnost dokončit činnost**

Sběr korálků a pšenice, úklid, „Ježková se na něj zlobí...“ (text druhé sloky písničky)

### **Zrakové vnímání**

Lanový labyrint. Kudy vede cesta od krtka k ježkovi?

### **Sluchové vnímání**

Vnímání hudby jako takové, rozlišení, pomalého a rychlého hudebního tempa.

### **Emocionální zralost, sociální zralost**

**Závěr:** Co se mi povedlo, co nepovedlo? Co se mi líbilo, co nelíbilo. Děti se touto formou učí sebehodnocení.

## **2. lekce: Neposlušné vlásky**

### **Text písně**



*Ráno se mi stává, že pod čepicí, udělá si hnízdo vrabec s vrabčicí.*

*Hřeben na mě všechny zuby vycení, pro mě je to každodenní trápení.*

*Mám vlásky kudrnaté a k tomu chundelaté, leží si na pěšince tak, jak chtějí.*

*A proto svoji kšticí schovávám pod čepicí a vrabci na ulici at' se smějí.*

*Mám vlásky kudrnaté a k tomu chundelaté, leží si na pěšince tak, jak chtějí.*

*A proto kudrlinky proměním na culíky, jen at' si na mé hlavě dovádějí.*

### ***Sluchové vnímání***

Rozlišení pomalého a rychlého tempa v písničce, reagování na zvuk, například cinknutí, na které se děti při pohybu zastaví, sednou si do dřepu, na zvuk bubínku si lehnou na záda, při doprovodu písničky využití různých druhů chřestidel.

### ***Grafomotorika***

„Vlázky“, na velký předkreslený formát papíru, děti obtahují různé vlnovky, uvolňování zápěstí.

### ***Pravolevá orientace***

Cvičení při hudbě písničky, střídání pravé, levé ruky, pravé levé nohy, podle vzoru učitelky.

### ***Fyzická zdatnost***

Tanec při písničce.

### ***Jemná motorika, držení psacího náčiní***

Zbytky vlny děti nastříhají na různě dlouhé kousky. Na čtvrtku namalují velkou hlavu, oči, nos, ústa, uši. Na „hlavu“ nanesou lepidlo tak, aby vznikla dostatečně velká plocha pro „neposlušné vlázky“. Potom nalepí kousky vlny a vytvoří „plnou hlavu vlasů“. Zbude-li místo, domalují čepici, kterou by rády nosily.

### ***Výslovnost***

Opakování přesného rytmu písničky, práce s hlasem a dechem, pochopení přirovnání „vrabčí hnízdo“, pohotová výslovnost, dodržení rytmu v písničce.

### ***Slovní zásoba***

Pochopení a zapamatování si správného textu v písničce. Text si děti lépe zapamatují vyprávěním, přiblížením textu, příběhu v písničce. Doplněný otázkami a zpětné odpovídání dětí.

### ***Samostatný mluvený projev***

Asociační kruh, děti odpovídají na otázku celou větou, kterou doplní. „Když ráno vstanu, tak.....“ Při vyprávění dětí, doplním činnost vhodnými obrázky.

### ***Schopnost reprodukce, paměť***

Opakování slov v písničce, zapamatování, využití rytmizace slov.

### ***Přiměřené pracovní tempo***

Při výtvarné práci se děti snaží pracovat svým přiměřeným tempem, dbají na estetický vzhled výkresu.

### ***Zrakové vnímání,***

Využití magnetické stavebnice, děti na obrys obličeje doplňují různé jeho části, tak jak je to správně.

### ***Soustředění***

Na text písničky „Zlatý řetěz“ děti reagují na pokyn. Točí se zlatý řetěz do kola kolem, ten kdo má např. kudrlinky otočí se v něm. Touto písničkou rozvíjíme u dětí také pozornost, soustředěnost, sluchové i zrakové vnímání.

### ***Matematické představy, řešení problému***

Jako pomůcku jsem připravila stoleček a čtyři židle. Dětem zadávám úkoly, na které se snaží společně přijít a znázornit je. „Ke stolečku si sednou dva kluci a dvě holky tak, aby neseděli vedle sebe“. Děti se učí názorně vnímat a pochopit danou situaci. Situace obměňuji.

### ***Závěr, sociální zralost***

Děti si hodnotí vlastní výrobek. Kladou si otázky: „Co se mi povedlo, co se mi nepovedlo?“

### ***Emocionální zralost,***

Práce ve skupinách, schopnost dětí spolupracovat.

## **3. lekce: Muchomůrka**

### **Text písničky**



*Povídala můrka mūrce na šípkovém houští, že v té velké muchomūrce asi klobouk pouští.*

*„Jsou to ale hloupé mūrky,“ smál se komár z trnky, „nevědí, že muchomūrky mají bílé skrvnky!“*

### ***Grafomotorika***

Relaxační technika „spící domeček“, hra s rukama, zklidnění, soustředění na jednotlivé části těla. Děti sedí v kruhu, mluvíme potichu, po každém pohybu uděláme pauzu.

Projdeme se naším domečkem, zavřeme dveře do kuchyně, zavřeme dveře do jídelny, zavřeme dveře do pokoje. A už spím. Děti postupně přikrývají rukou oči, stisknou nos, přikryjí si ústa a složí dlaně pod hlavu. Chvilku vydržíme potichu, necháme děti zklidnit a protáhneme ruce, zíváme si se zvukovým doprovodem, aby z nás spadlo všechno napětí.

### ***Sluchové vnímání, soustředění***

Poslech hudební etudy Slunce a dešť.

Vnímání změn nálad vyjádřených hudbou.

První hudební motiv je klidná, jasná, optimistická melodie (slunce).

Druhý hudební motiv je charakterizován zesilováním a zrychlováním (drobné kapičky deště, zesilující dešť, bouřka)

V hudební etudě jde o pochopení hudební formy, o poznání návratu prvního motivu slunce.

### ***Matematické představy, řešení problému***

Děti mají před sebou desky, každý dostane jednu kartičku s číslem. Pojmenuje číslo, ukáže na prstech, vytleská počet a na druhou stranu domaluje stejný počet teček. Na desku doplní správný počet kamínků.

### ***Fyzická zdatnost***

Připravila jsem pro děti dráhu z kostek, lana, molitánků, které mají zdolat. Přeskakují překážky při poslechu písničky.

### ***Jemná motorika, držení psacího náčiní, schopnost dokončit činnost***

Výtvarná práce: Z červeného papíru vystřihnou děti velký klobouk muchomůrky. Děrovačkou si vyrazí kolečka a použijí je na skvrnky. Na čtvrtku nalepí klobouk a na něj bílé skvrnky. Podle schopností děti dokreslí můrku, komára, šípkové houští.

### ***Pravolevá orientace***

Pracovní list tečky. Děti mají za úkol ukázat počet teček na prstech a při zpěvu písničky vyťukávají rytmus do papíru. Tečky jsou sestaveny zleva doprava. Nácvik čtení a psaní.

### ***Výslovnost***

Gymnastika mluvidel, procvičování bzzzzz, šššš- hoští, komár se směje cha, cha.

### ***Slovní zásoba, samostatný mluvený projev***

Práce ve skupinách, otázky pro děti. Odpovídají celou větou. Jaké houby znáte? Znáte ještě nějaký hmyz? Doplnění připravených obrázků.

### ***Schopnost reprodukce***

Zapamatování si textu písničky.

### ***Přiměřené pracovní tempo***

Při výtvarné práci pracuje každý svým tempem, dokončení výrobku

### ***Zrakové vnímání***

Práce ve skupinkách, děti dostanou předem připravené muchomůrky (puzzle), které jsou však rozstříhané na několik částí. Jejich úkolem je sestavit společně muchomůrku. Sestavení částí do celku.

### ***Závěr, emocionální a sociální zralost***

Jak se ti pracovalo ve skupině? Potřeboval někdo tvoji pomoc? Pomohl někdo tobě?

## **4. lekce: Skákal pes, jak blázen**

### **Text písničky**



*Skákal pes jak blázen, teď je s toho nachlazen. Musí se vypotit, a to ještě dnes.*

*Od tetičky Rézinky, dostane čaj z bezinky, prý se jí, správně ji říká černý bez.*

### ***Matematické představy, řešení problému***

„Domečky pro zvířátka“ Využití třech barevných kruhů. V každém kruhu bydlí jedno plyšové zvířátko. Dětem podávám informace, v které domečku bydlí zvířátko. Zvířátka se navštěvují. Děti si procvičují jak barvy, tak logické myšlení. Používám různé otázky k řešení situací. Pejsek nešel do modrého domečku ani do zeleného. Do jakého domečku šel pejsek na návštěvu? Postupně se navzájem navštíví všechna zvířátka.

### ***Výslovnost***

Gymnastika mluvidel, foukání do hrníčku teplého čaje, nafukování tvářiček, přesouvání vzduchu ze strany na stranu.

### ***Pravolevá orientace***

Taneček, dvě děti stojí za sebou, drží se za zvednuté paže (jako při mazurce), dva úkroky vlevo, dva úkroky vpravo. Opakují se ještě jednou. Na slova Od tetičky Rézinky se dítě, které je vepředu, natočí doleva, podívá se na dítě za sebou, potom se natočí doprava a opět se podívá na dítě za sebou. Celé se opakuje ještě jednou.

### ***Fyzická zdatnost***

Do rytmu písničky děti dělají pravidelné skoky po obvodu třídy.

### ***Grafomotorika, držení psacího náčiní***

Děti na velké ploše papíru dělají velké oblouky-psí skoky. Při práci zaplní celou plochu papíru.

### ***Slovní zásoba, samostatný mluvený projev, paměť***

Pejsek s kočičkou vaří dobrý dort. Děti do dortu slovně přidávají reálné věci, které se tam skutečně hodí. Opakování celé věty, vlastní nápad. Práce v kruhu.

### ***Schopnost reprodukce, soustředění***

Hra Kimovka: Pod pokrývkou jsou předměty (8-12), které jsou dětem na určitou dobu ukázány. Děti si mají předměty:

- zapamatovat a vyjmenovat je
- předměty zapamatovat a určit, zda některý z nich při dalším ukázání chybí, případně který
- určit, zda je při dalším ukázání některý předmět navíc a který
- určit, který předmět chybí a je nahrazen jiným

### ***Přiměřené pracovní tempo, jemná motorika, schopnost dokončit činnost***

„Papírový pejsek“ Skládání z papíru, práce ve skupinách, schopnost počkat, až dokončí práci ostatní.

### ***Zrakové vnímání***

Didaktická stavebnice „Golo“, poznávání předmětů podle částí, sestavování různých tvarů

### ***Sluchové vnímání***

Poznávání různých zvířat podle hlasů v přírodě, zvukový záznam na CD

### ***Emocionální vnímání***

Prosociální hra „Klubíčko“. Děti sedí v kruhu, posíláme si klubíčko vlny, není to ledajaké klubko vlny, ale klubko plné nitek přátelství. Každý řekne, komu nitku posílá, můžeme přidat nějaké přání pro toho druhého. Při hře je velmi důležité, abychom na nikoho nezapomněli.

### ***Závěr, sociální zralost,***

Zhodnocení lekce. Otázky pro děti. Co se mi povedlo, co nepovedlo?

## **1.2 Vlastní práce se stimulačním programem**

Program jsem realizovala jeden měsíc, vždy jednu hodinu týdně. Každá lekce trvala přibližně hodinu. Probíhala během jednoho dne, s přestávkami na volnou činnost dětí, při které se děti odreagovaly, uvolnily. Do programu jsem zařadila děti, které v září nastoupí do školy.(25) Zvláštní péči jsem potom věnovala 7 chlapcům a 3 dívkám, kteří vykazovali známky nepřipravenosti na školu. U těchto deseti jsem zaznamenávala posun ve výše uvedených schopnostech.

### **1. lekce**

K první lekci jsme se společně sešli a přivítali naším společným rituálem. Děti zůstaly v kruhu a začali jsme relaxační, uvolňovací cvičení Pan Paleček. Děti se chovaly soustředěně, bez vyrušování, měla jsem pocit, že vnímaly každý pohyb s napětím a očekáváním, co bude dál. Dětem šlo cvičení velmi dobře, občas si musely dopomoci druhou rukou. Vnímání ticha vydržely pár vteřin, i tak splnily moje očekávání. Pohybová hra Vyvolávaná, která vede děti k většímu soustředění, byla dětmi přijata v celku dobře. Mám jen pocit, že by byla pro všechny zábavnější, kdyby v kruhu bylo méně dětí. Než se všechny vystřídají, ztrácí některé zájem hrát dál. Děti si vyvolávají většinou stejné kamarády a mám pocit, že hra má potom podobný průběh. Příště bych možná zvolila variantu, kde vyvolávám děti já.

Po té, co jsem seznámila děti s novou písničkou, nastal problém v situaci seřazení dětí do řady. Pro děti je to dost těžký úkol, který by bez pomoci asi nezvládly. Podáním pravé ruky, jako pozdravu bylo většinou správné. Točení se na místě, střídání pravé, levé ruky do háčku u některých dětí nebylo vůbec pochopeno. Taneček jsem dětem názorně ukázala. Ve čtyřech případech jsem však musela pomáhat. Pro lepší pochopení i zapamatování jsme písničku opakovaly dvakrát. Děti zůstávaly v řadách, každé dvojici jsem dala jednu kostku. Úkolem dětí bylo házet kostkou a určovat počet, který padl. Aby hra byla zábavnější, hozený počet měly vytleskávat. Číslo se dětem většinou povedlo určit dobře, vytleskávání jim však dělalo potíže.

Lezení po horolezecké stěně nedělalo dětem problémy, stěnu máme ve třídě běžně k dispozici, děti jsou obratné a šikovné. Každý se snažil podle vlastního tempa a úkol splnil. Protože se paní Ježková zlobí na krtka, což je nám známo z textu písničky, rozhodli jsme se, že se pustíme do úklidu. Do dvou kruhů jsem smíchala korálky

s pšenící. Rozdělila jsem děti do dvou skupin, aby měli na úklid více prostoru. Děti měly korálky a pšenici roztřídit a přenést na předem určené místo. Sbírání drobných předmětů bylo dětmi dobře přijato. Pracovaly pečlivě, překvapilo mě, že na místě nezůstalo ani smítko. Všimla jsem si však, že některé děti byly hbitější, rychlejší a zároveň nadšenější. Po dokončení této činnosti jsme se společně sešli v kroužku, kde jsme procvičovali gymnastiku mluvidel. Děti se zasmály, pobavily, toto cvičení dělají velmi rády. Následovala hra v asociačním kruhu, děti odpovídaly celou větou, doplňovaly, co je napadne. Odpovídání celou větou dělalo třem dětem problém a nevěděli si rady. Zopakovali jsme si text písničky a některými otázkami si připomněli, o co v písničce jde. Cestu ke stolečkům jsme si zpříjemnili labyrintem z lana. Napodobovali jsme cestu od krtka k ježkovi. Na stolečky jsem dětem připravila omalovánky s krtkem. Většina dětí má z obrázků radost, avšak v práci pokračují již s menším nadšením. Zhodnocení lekce probíhalo individuálně po ukončení omalovánky. Při malování pouštím písničku Krtek na CD. Volná hra je pro některé děti (převážně chlapce) už tak lákavá, že si nedokončený obrázek odnášejí do své skříňky.





## 2. lekce

Písnička *Neposlušné vlásky* je rytmická, veselá, děti se do jejího rytmu začaly okamžitě pohybovat. Rozlišení pomalého a rychlého tempa nedělalo nikomu problém. Využili jsme také různých chřestidel, bubínku a zvonečku. Na zazvonění si děti stouply, na znamení bubínku udělaly dřep. Při poslechu hudby jsme střídaly pravou a levou ruku, nohu. Děti po mě opakovaly pohyby, užily jsme si dostatek legrace. Nyní děti pracovaly ve skupinách po třech. Každá skupina dostala jeden papír velkého formátu. Na ten pomocí vlnovek malovaly neposedné vlásky a tím si uvolňovaly zápěstí. Někdo měl ruku uvolněnou a některých dětí jsem musela dohlédnout na správné držení tužky a přesné tahy. Po dokončení grafomotorického cvičení jsme se sešli v kroužku, kde jsme si zahráli hru o tom, co děláme ráno, když vstaneme. Obrázky s touto tematikou nám dopomohli k lepší představitivosti dětí. Úkolem dětí bylo odpovídat celou větou. „Když ráno vstanu, tak.....“ Většina dětí plynule odpovídala celou větou, dvě děti potřebovaly na odpověď více času. Pro snadnější zapamatování, jsme si příběhem přiblížili text písničky. Všimla jsem si, že si děti lépe pamatují rytmičtější a veselejší písničky, než pomalé, které je tolik nezaujmu. Nyní jsem děti rozdělila do dvou slupin. Jedna skupina řešila matematické představy, druhá doplňování částí těla pomocí magnetické stavebnice. V první skupině každé dítě dostalo jednu magnetickou podložku. Doplnění jim nedělalo velké potíže, práce je bavila, problém nastal při spolupráci dětí, kdy se některé nedokázaly podělit s ostatními. Druhá skupina společně řešila situaci u stolečku. Zadala jsem jim úkol, mají sednout tak, aby vedle sebe nasedli dvě děvčata, ani dva chlapci. Situace jsem obměňovala. Řešení jim dalo dost přemýšlení, po několika praktických pokusech se jim však úkol podařil splnit. Druhá skupina už tak pohotová nebyla a k řešení jsem jim musela dopomoci. První skupině se také lépe podařilo splnit první úkol. Jejich spolupráce byla na lepší úrovni, bez dohadování a konfliktů. Uvědomila jsem si, jak důležitá je pro děti spolupráce. Na závěr jsme si s dětmi zazpívali písničku „Zlatý řetěz“, která je i přes své dlouholeté trvání v praxi MŠ stále velmi oblíbená. Následovala výtvarná práce u stolečků a její vlastní zhodnocení. Výrobek byl časově náročnější, proto jsem s dětmi pracovala individuálně, podle jejich vlastního tempa. Dvěma dětem dělalo problémy střihání s nůžkami. Na závěr se každé dítě pokusilo zhodnotit vlastní výrobek. Co se mi povedlo, s čím bych si příště lépe poradil.



### 3. lekce

Třetí lekci jsme začali hudební etudou, při které se děti učí vnímat hudbu jako takovou. Vždy mě překvapí, jak v některých situacích vydrží děti spokojeně ležet v naprostém klidu. Hudební etuda nás provázela jak prosluněným, tak deštivým až bouřlivým počasím. Po skončení ukázky jsme si s dětmi etudu rozebrali a názorně předvedli. Po té jsem jim vyprávěla krátký příběh, který zapadal do děje hudby. Názorně jsme si ji také předvedli, jaké to je, když svítí sluníčko, když se na nás nebe mračí a padají z něho velké kroupy. Sesedli jsme se v kroužku a pokračovali s relaxačním cvičením „Spící domeček“, která slouží ke zklidnění dětí a procvičení rukou. Domeček jsme postupně uspali, probudili, protáhli se, dlouze zívli a pustili se do práce.

Dětem jsem pustila hudební nahrávku s písničkou „Muchomůrka“ se kterou se děti seznámily. Zodpověděli jsme si několik otázek pro objasnění textu a písničku si s pohybem zdramatizovali. Proměnili jsme se v krásné červené muchomůrky, komára a můrky. Všechny děti se v rolích vystřídaly a byly spokojené, jak s předvedenou dramaturgií, tak pohybem. Po té jsme si předvedli gymnastiku mluvidel. Jaké zvuky dělá komár, můrka či houštík, procvičili si hlásky bzz, šššš, chacha. Dále děti odpovídaly na mou otázku celou větou. Jaké znáš jiné druhy hub? Jaký hmyz ještě znáš? Šest dětí si alespoň na některé vzpomněly, čtyřem dětem jsme společně pomohli. Následovalo přesunutí dětí k pracovním deskám, připomínající velikost sešitu. Jsou z měkkého materiálu, který je příjemný na dotek. Rozdali jsme si kartičky s čísly. Děti určily, vytleskaly správný počet, ukázaly na prstech a určily barvu čísla. Na pracovní desku sestavily počet určený na kartičce pomocí kamínků. Převážně se dětem činnost dařila. Kdo nevěděl, nepotřebovaly se již ptát mě, ale poradily si vzájemně mezi sebou. Nesprávně počet určily dvě děti. Děti jsem rozdělila do čtyř skupin. Každá dostala stejnou muchomůrku, v podobě puzzlí. Všechny skupiny skládanku sestavily, někdo si však poradil rychleji. Výtvarný nápad měl u dětí velký ohlas. Práce s kancelářskou děrovačkou je nadchla a muchomůrku dokončily všechny děti, bez větších problémů. U některých dětí byl však estetický vzhled úhlednější. Na závěr jsme si zhodnotili společnou lekci. Co se mi líbilo, co se mi nelíbilo. Jak se mi povedl můj obrázek, co bych příště udělal jinak?



#### 4. lekce

Společně jsme se přivítali v kroužku. Protože čtvrtá lekce bude mimo jiné i o pomoci pejskovi, začali jsme dnešní lekci prosocionální hrou od Mgr. Svobodové „Klubíčko přátelství“. Při předávání nitky přátelství byly děti spokojené, vděčné za darované přátelství, bylo vidět, že se do hry ponořily takřka celé. Některé děti se však po předání klubíčka přestaly soustředit. Následovalo seznámení s písničkou „Skákal pes jak blázen“, rytmizace slov, pejsek, hrneček, čaj a další. Po té jsme nachlazenému pejskovi vyfoukali hrníček s teplým čajem. Přitom jsme volně pohybovali hlavou ze strany na stranu a odstraňovali tím napětí v zátylku. Dětem jsem pustila na CD hádanky s hlasy zvířat, které měly poznávat. Domácí zvířátka poznávaly bez obtíží, u zvířátek lesních věděla jen jedna třetina skupiny. Pohybem jsme si předvedli velké psí skoky, skoky přes překážku i plazení po bříšku. Nyní jsme se přesunuli k velkým archům papíru, na který jsme kreslili velké psí skoky, velké oblouky bílou křídou. Děti měly zaplnit celou plochu papíru. To se některým z počátku nedařilo. Nakonec vše s mojí pomocí zvládly. Písnička „Skákal pes jak blázen“ je ve tříčtvrtečním taktu, nabízí se zde varianta tanečku mazurka. Při tanci jsme si procvičili pravolevou orientaci. Ta některým dětem dělá neustále potíže. Sedli jsme si do kroužku a zahráli si hru na procvičení slovní zásoby „Co dali pejsek s kočičkou do dortu“. Děti odpovídaly celou větou. Všechny splnily tento úkol správně. Když jsme dort s dětmi „dopekli“, pustili jsme se do hry procvičující paměť, kimovka. Variantu, kdy některý předmět chybí, zvládaly s menšími obtížemi, než tu kde předmět přebýval. Aby děti pracovaly více samostatně, rozdělila jsem je do dvou skupin. Jedna skupina pracovala s hlavolamy stavebnice Golo, druhá skládala papírového pejska. Děti se vzájemně prostřídaly a splnily oba úkoly. Didaktická skládačka Golo byla více oblíbená u chlapců, skládání papírového pejska naopak u děvčat. Na závěr jsme přešli do kroužku, kde jsme se pokusili vyřešit různé předmatematické situace. Uvedla jsem děti do příběhu pejska, který byl velice rád, že se po dlouhé nemoci mohl navštívit s kamarády. Domečky představovaly barevné kruhy. V každém domečku bydlelo jedno zvířátko. Vzájemně navštívily všechny zvířátka. Otázku jsem vždy uvedla odehráním krátkého příběhu, tak abych dětem situaci co nejvíce přiblížila. Každý příběh obsahoval jeden úkol. Překvapilo mě, jak rychle děti odpovídaly. Měla jsem pocit, že úkoly jsou příliš těžké, byla jsem jejich výkony mile překvapena.





### **1.3 Reflexe**

Původně jsem měla vymyšlené činnosti, které sice splňovali všechny potřebné oblasti, ale svým složením nepředstavovali jednotné téma. Děti nebyly dostatečně motivované žádnou pohádkou či písničkou, pouze procházely a splňovaly jednotlivé úkoly. Činnosti je za chvíli přestávaly bavit, cítila jsem, že tu není vše v pořádku. Proto jsem si jako téma zvolila vždy jednu písničku. Společně s písničkou děti procházejí během jednoho dne všemi potřebnými aktivitami, kterými je možné rozvíjet kompetence.

#### **1. lekce**

Realizací první lekce jsem zjistila, že v některých oblastech děti bez problémů plní úkoly, v některých bohužel zaostávají a nejsou si příliš jisti. Vynikaly ve fyzické zdatnosti, kterou by nebylo třeba příliš procvičovat. Vzhledem k uspokojování fyziologických potřeb dětí, v tomto případě pohybu, jsem se rozhodla nadále v dalších lekcích v této oblasti pokračovat. Největší potíže dětem dělalo pochopení pravolevé orientace, na kterou se v dalších lekcích zaměřím. U některých dětí převládá neklid, nesoustředění a nechuť dokončit práci. Vzhledem k trvání lekce, asi 60 minut při střídání klidových i rušných částí, volně hry se domnívám, že je třeba se na tyto oblasti v dalších lekcích zaměřit.

#### **2. lekce**

V druhé lekci jsem se snažila dětem více přiblížit oblast pravolevé orientace svým názorným předvedením. Stála jsem k dětem zády, děti po mě opakovaly pohyby se slovním doplněním. Tímto způsobem jim nedělala takové obtíže. U grafomotorického cvičení jsem postřehla, že některé děti potřebují individuální přístup. Po skončení lekce jsem se některým dětem nadále věnovala a snažila se procvičováním docílit lepšího uvolnění zápěstí. Jako nejvíc problémovou oblast z této lekce považuji spolupráci ve skupinách. V jedné skupině došlo k několika konfliktům, které jsem musela společně s dětmi řešit. S dokončením i řešením společného úkoly měli problémy. Považuji tedy za důležité, zaměřit se více na sociální zralost a častější zařazení práce ve skupinách.

### **3. lekce**

V této lekci jsem se snažila od počátku o klidnou, přátelskou atmosféru ve snaze víc stmelit kolektiv a tím předcházet častějším konfliktům. Vnímání hudby, relaxační cvičení děti příjemně naladily ke společné lekci. Z celé lekce jsem měla velmi dobrý pocit. Děti spolupracovaly ve všech činnostech až na výjimky velmi dobře. Příjemná atmosféra nás provázela po celou dobu. Nedokážu zhodnotit, čím vším bylo toto téma příjemnější než předešlá. Domnívám se, že se mi podařilo děti lépe motivovat k činnostem a to se odrazilo celkově na ochotě dětí spolupracovat a soustředit se.

### **4. lekce**

Ve čtvrté závěrečné lekci jsem zaznamenala posun především ve vyjadřování dětí před skupinou. Některé z dětí se z počátku nechtěly zapojovat, v následujících se postupně snažily alespoň o krátké vyjádření. Spolupráce ve skupině nedělala v tomto případě žádné potíže, přisuzuji to spíš skladbou dětí ve skupinách, než výraznějším posunem při řešení konfliktů. Žádnou velkou změnu jsem bohužel nezaznamenala při orientaci v pravolevé orientaci. Zároveň byla tato činnost hodnocena dětmi jako nejoblíbenější.

### **1.4 Shrnutí**

Realizací vlastního stimulačního programu jsem se přesvědčila, že podobné programy jsou zajisté dobrou cestou, jak připravit děti na školu. Jak se vyvarovat zbytečných odkladů školní docházky, být nápomocni k přípravě dětí integrovaných, dětí se specifickými poruchami učení. Studium jsem získala přehled o nových zajímavých činnostech pro děti, které umožňují jejich všestranný rozvoj. Hodnotila jsem děti za každou činnost od 4 do 1. Zvládnuté činnosti za 4 body, méně zvládnuté za 3 body, nezvládnuté 2 body až 1 bod.



## **2. Rozhovory s dětmi a jejich rodiči**

Dále jsem se pokusila více přiblížit jak rodičům i dětem prožívají blížící se nástup do školy. Zvolila jsem, metodu rozhovoru podle návodu.

### **Otázky k rozhovorům s dětmi**

Těšíš se do školy?

Na co se do školy těšíš?

Jak si představuješ svůj den, až budeš prvňáčkem?

Co to znamená, když se někdo učí?

Máš pocit, že ses něco naučil ve školce?

Za co se ve škole dostávají známky?

Znáš někoho, kdo už chodí do školy?

Co ti o škole vypráví?

Když se řekne škola, co tě napadne?

Řekni jednu věc, kterou by sis chtěl vzít ze školky do školy.

Proč je dobré chodit do školy?

Mluvíte doma o škole s rodiči?

Máš z něčeho ve škole strach?

Proč se ve škole učí číst, psát a počítat?

### **Otázky k rozhovorům pro rodiče**

Těší se vaše dítě do školy?

Na co se do školy těší?

Jak si představujete, že se změní váš den po vstupu do školy?

Co pro vás znamená vzdělání?

Jak si myslíte, že budete reagovat, když vaše dítě přinese špatnou známku?

Jak moc vám záleží na dobrých známkách?

Vyprávíte si vy, nebo vaše děti o škole?

Víte, jakou má vaše dítě představu o škole?

Když se řekne škola, co vás napadne?

Máte pocit, že je nějaká věc v MŠ, která bude vašemu dítěti ve škole chybět?

Co očekáváte od školy jako takové?

Mluvíte doma o změnách, které vás čekají v souvislosti se školní docházkou?  
Máte z něčeho obavu, nebo strach, až vaše dítě nastoupí do školy?

**Cílem rozhovoru je zodpovědět následující otázky:**

**Na co se děti do školy těší či netěší?**

**Jakou představu mají děti o škole jako takové.**

**Z čeho mají děti ve škole strach?**

**Uvědomují si děti změny, které se vstupem do ZŠ nastanou?**

**Jaký význam má pro děti vzdělání, jak chápou jeho smysl?**

**Co se dozívádají děti o škole ze svého okolí?**

**Vědí rodiče, na co se děti těší, netěší do školy?**

**Mají rodiče v souvislosti se školní docházkou z něčeho strach?**

**Jakou mají rodiče představu o změně, která je čeká?**

**Jaký význam má pro rodiče vzdělání?**

**Jaký má pro rodiče význam hodnocení jejich dětí?**

**Hovoří rodiče s dětmi o změně, která je společně čeká?**

Rozhovor jsem vedla se 7 dětmi, které považuji za komunikativní a schopné zamýšlet se nad otázkou a vést rozhovor a jejich 7 rodiči. Jako výhodu považuji fakt, že s většinou těchto dětí a rodičů se znám po celou jejich docházkou do mateřské školy. Mám pocit, že rozhovory mezi námi byli upřímné a probíhali v klidné a přátelské atmosféře. Rozhory jsem s každým vedla samostatně, ve známém prostředí naší mateřské školy. U dětí jsem sledovala velkou chuť zúčastnit se rozhovorů. Rodiče mi s ochotou věnovali svůj volný čas. Během rozhovorů jsem u nikoho nezaznamenala nervozitu či nechuť odpovídat. S každým dítětem jsem vedla rozhovor kolem deseti až patnácti minutami. S rodiči dvacet až třicet minut.

## 2.1 Popis a interpretace výsledků

### **Na co se děti do školy těší či netěší?**

**Všech sedm dětí odpovídá na mou otázku, že se do školy těší.** Mám ale pocit, že nemají reálnou představu o tom, jaké to ve škole doopravdy bude. Jedna odpověď zní naprosto výstižně. Jedná se o holčičku, která je na svůj věk velmi bystrá. „Tak trochu jo, protože ještě nevím, jaký to tam bude.“

Na otázku, jestli se těší přímo na něco konkrétního, však odpovídá, že ne. Jeden chlapec odpovídá, že se těší „hodně, protože tam bude jeho nejlepší kamarád Vojta“. Děti se těší na jedničky, na počítač, družinu, výhled na řeku. Nejčastější odpovědi byly právě jedničky. V souvislosti s touto odpovědí mě napadá otázka, jakou velkou zodpovědnost mají učitelky prvních tříd při hodnocení dětí. Všichni se těší na jedničky, co potom, když je nedostanou? Jak velká je jejich další motivace pro jejich působení ve škole?

Líbí se jim představa, že budou chodit samy do jídelny, kde jídlo dostanou na velké tácy. **V ani jednom případě se netěší na vyučování jako takové, na to, že se dozvědí něco nového. Mluví o chvílích strávených ve škole mimo vyučování.**

### **Jakou představu mají děti o škole jako takové.**

**Děti mají představu o tom, jaký průběh bude mít jejich školní den, mluví o povinnostech, o úkolech.** „Připravím se do školy, mažu do školy učit se, dostávám úkoly“. „Že tam budou úkoly, ale úkoly jsou lehký, protože mě o tom moje sestřičky přesvědčily.“ Vědí, že ve škole se učí psát, číst a počítat. Na otázku co je učení odpovídají, že je to něco co musí, čemu se nevyhnou, co dělají kvůli svým rodičům. Myslí si, že se ve škole nesmí moc mluvit, že je potřeba být potichu a nevyrušovat. Za zlobení se dostávají pětky“ „za to, že to neumím, půjdu na chodbu.“ „Když budu šikovnej, dostanu jedničku.“ Vzhledem k tomu, jak odpovídají děti, mám pocit, že se do školy těší, ale netěší se na učení jako takové. Obávají se, že škola bude po nich požadovat něco, co nedokážou splnit, proto mluví neustále o přestávkách. Možná je to také špatnou motivací, kdy rodiče i paní učitelky v MŠ mají tendenci dětem vštěpovat. „Až budeš školák, nesmíš vyrušovat, nesmíš vykřikovat.“ Když moje kolegyně, řekla dětem, že si budou hrát na školu, bylo ve třídě naprosté ticho. Vzhledem k tomu, že mám dva roky po sobě předškolní děti a vidím, kolik pohybu potřebují za celý den, nedokážu

si představit, jak vydrží sedět v klidu celé dopoledne. Musí to být velká zátěž, jak pro děti, tak paní učitelku. V počtech 30 dětí mi to přijde takřka nemožné.

### **Z čeho mají děti ve škole strach?**

**Ze sedmi dětí čtyři odpovídají na moji otázku slovy ne „nebojím, vůbec ničemo, je to tam hezký.“ Tři děti se obávají špatných známek.** „Že někdy dostanu pětku, že to bude průšvih. Že dostanu dvojky.“ Jeden chlapec vypráví zážitky, které má jeho starší sestra. „Jo, jednou jí jeden kluk postříkal vlasy a hodil jí do rybníčku penál. Pak jí plivnul pití do vlasů, ten je nejhroznější. Když šla mamka s taťkou na rodičák, tak dostala od té mamky vynadáno a jednou jí přimáčkli k futru!“ Domnívám se, že se děti obávají vlastního neúspěchu, ale vesměs se ve škole nebojí ničeho. Většina dětí z MŠ bude společně přecházet do nového školního prostředí. Domnívám se, že to má také vliv na jejich vyrovnanost a pocit jistoty. Děti společně tráví tři, čtyři roky v MŠ a nemají tedy pocit, že v jejich kolektivu nastane velká změna. Do základní školy s dětmi docházíme na různé společné akce. Během roku jsme se seznámili s jednou vyučovací hodinou prvňáčků, podívali se na školní divadlo. Bylo nám umožněno společně si projít prostory školy a seznámit se s novým prostředím. Děti nejvíce zaujala tělocvična, družina a jídelna. Mrzí mě, že takových akcí není v programu víc, ale doufám, že ve spolupráci se základní školou dospějeme ještě k lepší společné cestě pro usnadnění přechodu dětí do ZŠ.

### **Uvědomují si děti změny, které se vstupem do ZŠ nastanou?**

**Děti chápou, že se jejich život změní v tom směru, že nebudou mít tolik času na to, co právě chtějí, co je zrovna zajímavá. Vědí, že čas na hru už bude omezen, budou se muset věnovat školním povinnostem. Na druhou stranu, se na tu změnu jako takovou těší, protože budou již dospělejšími bytostmi.** Jeden chlapec říká: „Až budu školák, budu moct chodit dýl spát.“ Jsou na sebe pyšní, procházejí změnou k samostatnosti, ale nechtějí se vzdát hry jako takové. Obávají se toho, že jejich čas na ni se zkrátí. Umění učitelky je proměnit hru v něco, co ji takzvaně nahrazuje a přitom splňuje požadavky školy.

### **Jaký význam má pro děti vzdělání, jak chápou jeho smysl?**

**Děti chápou vzdělání jako něco důležitého v jejich životě, co má opravdu význam. Vědí, že vzdělaný člověk je člověk chytrý, který obstojí ve společnosti a je schopný dávat i něco ostatním.** Zaujala mě jedna z odpovědí, která zní: „Abych nebyla hloupá, abych si mohla něco koupit, když jseš dospělá, potom si musíš kupovat sama a pak by tě mohli ošidit. Nebo by tě mohli pořád vyhazovat z práce, z domu, protože nevíš, že dva a dva jsou čtyři. A když jsi malá, tak máš málo peněz.“ Jiný chlapec říká, že vzdělání je to, „když se naučíš pozdravit, abys byl slušnej“. Děti mluví o tom, že umět číst psát a počítat je něco, co se musí naučit každý, aby postoupil do další třídy. Ke čtení se jedna holčička vyjadřuje takto „Kdyby tam bylo něco zajímavýho, abych nemusela pořád někoho otravovat.“ „Abych mohl někomu něco přečíst.“ „Abychom si mohli v noci číst.“ Touha dětí poznat něco nového, naučit se zajímavým věcem je velká, ale neumí ji ještě plně vyjádřit a pojmenovat. Na otázku, která se týká psaní, odpovídá jeden chlapec. „Abych si mohl napsat deník, jako Anna Franková.“ nebo „Abych si mohl napsat, co chci.“ Častou žádostí v mateřské škole od dětí je napsat pro ostatní nějaký vzkaz, i když ho nikdo z nich neumí ještě přečíst. Myslím si, že význam vzdělání jako takového chápou správně a mají chuť se ho účastnit.

### **Co se dozvídají děti o škole ze svého okolí?**

**Ve svém okolí mají děti vždy někoho, kdo je alespoň trošku seznámí, jak s prostředím, tak děním ve škole. Z rozhovorů vyplývá, že jim vypráví spíš starší sourozenci, kamarádi nebo babičky.** „Mamka, s ní ne. Mamka se musí pořád učit, prát, nestíhá to.“ „Babička sluníčková“, jo táta, abych se dobře učil. „Jen když se zeptám, tak ségry, dělaj pořád úkoly.“ „Jo, brácha, ten mě učí matiku, je dobrej, Honza umí francouzky.“ „Jo doma, že když dostanu pětku, tak budu mít průšvih.“ Děti slychají ze strany rodičů spíše varování, strach, obavu a pochybnosti ze zvládnutí požadavků školy. S jakým pocitem tedy vstupují do první třídy? Předem se připravují na první neúspěch? V proměně školy dochází k obratu k dítěti, jeho respektování, proč tedy u rodičů stále setrvává tak velká obava ze školního neúspěchu? V rozhovorech se děti zmiňují o tom, že na ně rodiče nemají čas, nechávají předávání informací na svých dalších členech rodiny. V dnešní době je tedy problém najít si čas i na tak něco důležitého, jako je vstup dítěte do školy. Promluvit si s nimi o tak podstatných věcech, kdy překonávají cestu k přijetí do nového společenství. Tyto otázky jsem pokládala

dětem v době, kdy probíhal zápis do základní školy. O to překvapující je pro mě toto zjištění.

### **Vědí rodiče, na co se děti těší, netěší do školy?**

**Všichni zodpovězení rodiče tvrdí, že se jejich dítě do školy těší, nebo alespoň mají ten pocit.** „Myslím, že ano, protože si na školu často hraje. Na tuto otázku mi však odpovídá ne.“

Děti se podle svých rodičů těší na to, že už budou velcí školáci, budou nosit tašku. Převážně se těší na věci, které samy už někde viděly, na tělocvičnu, družinu, kamarády, přestávky. „Myslím si, že se těší, i když nemá představu, co ho ve škole čeká.“ Většinou se rodiče shodují s odpověďmi svých dětí, které na tuto otázku také odpovídaly podobně, nebo naprosto stejně.

### **Mají rodiče v souvislosti se školní docházkou z něčeho strach?**

**Nikdo na tuto otázku neodpovídá ne. Všichni mají alespoň malou obavu o své děti. O to, jak vše ve škole zvládnou, jakou dostanou paní učitelku.** „Mám obavu, jak to bude zvládat.“ „Jestli udrží pozornost“. Velkou míru přikládají k tomu, jakou dostanou děti učitelku a jaký počet dětí bude v první třídě. Do letošní první třídy dochází 32 dětí. Tuto jejich obavu naprosto chápu. „Mám strach, jakou dostanou učitelku, chtěla bych takovou, která je fakt naučí, aby byla přísná, ale i spravedlivá.“ Jsou si také nejistí v tom směru, jak budou děti zvládat svůj první neúspěch. Až na druhém místě se objevuje strach ze šikany. „Nevím, jak to funguje na této škole, ale na předešlé škole jsem se setkal se šikanou staršího syna. Ale myslím si, že vzhledem k tomu, že tato ZŠ je menší a děti se znají již z MŠ, tak tento problém nevznikne.“ Obava z jiného kolektivu není tak velká, jak již zde bylo zmíněno, většina dětí z MŠ přechází společně i do ZŠ.

### **Jakou mají představu o změně, která je čeká?**

**Rodiče odpovídají ve smyslu zvládnutí dne organizačně.** „Rozhodně to bude pro nás náročnější, vzhledem ke směnnému provozu v zaměstnání.“ „Významně se nic nezmění, jen půjdou obě děti do jedné budovy, to bude jednodušší.“ Uvědomují si, že nastanou v jejich životě změny v režimu dne, kdy budou muset věnovat školním povinnostem určitý čas. „Každý den si budeme muset vyhradit čas na školní povinnosti,

domácí úkoly, čtení, zkontrolování školních potřeb.“ Až na jednoho rodiče, který má pocit, že se nezmění nic, přistupují ke školním povinnostem zodpovědně a chápou, že jejich dítě bude potřebovat alespoň z počátku první třídy pomoci. Jako změnu považují odchod z blízkého prostředí, které dětem nahrazovalo v jejich nepřítomnosti rodinné prostředí. Odpovídají: „Učitelky ve školce jsou bráni jako kamarádky, děti učitelkám tykají, oslovují je jménem, to už ve škole nepůjde.“ Počáteční vyučování vnímají jako konec hry ve školním prostředí. „V MŠ se učitelky snaží o zábavu a pracovní činnosti uzpůsobit zájmům dětského kolektivu (Táborské slavnosti, televizní hrdinové....). Toto již jistě není možné ve škole, kde děti mají postupovat podle nějakého studijního plánu.“ **Všech sedm rodičů vnímá změnu jako posun k povinnostem.**

### **Jaký smysl má pro rodiče vzdělání?**

Pokud bude škola splňovat všechny cíle, které si stanovila v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní školy, nevidím důvod, aby rodiče se vzděláním svých dětí nebyli spokojeni. Jejich přání by se totiž dali takzvaně zkopírovat do rámcových cílů.

„Doufám, že je naučí větší soběstačnosti, vlastního úsudku a odpovědnosti a ve spolupráci s námi rodiči to půjde a podaří se to.“

„Vzdělání pro mě znamená vedle rodinného zázemí to nejdůležitější. Aby poznal, které povolání je pro něj to pravé.“

„Hlavně bych chtěla, aby škola probudila nebo nezničila zájem mého dítěte učit se nové věci a poznávat, zkoumat, hledat. Nechci, aby se ve škole nudil, nebo se tam dokonce bál chodit.“

„Přála bych si, aby měl všeobecný přehled, dobrá škola by měla mít schopnosti a možnosti, jak zajímavě a poutavě učit i nezáživné předměty, jako je třeba matematika.“

„Aby z něho byl dobrý člověk.“

Přání rodičů co se týče jejich vztahu ke vzdělání rovná se smysl vzdělání podle knihy *Za novou kvalitu vyučování*, Skalková, J. Brno: Paido, 1995

*Vzdělávání a vzdělávání je humanistickým pojetím chápáno jako „duchovní vyrovnávání se člověka se světem“, „setkávání žáků s kulturním světem, do něhož jsou uváděni a který se má stát jejich duchovním majetkem“, „dovednost zralým způsobem se podílet na společném dialogu“, „stav v němž lze převzít zodpovědnost“, „cesta k uvědomění si smyslu věcí, hodnot“, jako „pochopení podstaty věcí, souvislostí, svého místa ve světě“,*

*„porozumění okolnímu světu a sobě samému“, „proces, který nikdy nekončí“ (Klafki, 1967, Skalková 1995, str. 49 Spilková. Portál 2005)*

### **Jak velký důraz kladou rodiče na známkování?**

**Z rozhovorů vyplývá, že každému rodiči na známkách svého dítěte záleží. Je to ohodnocení za jeho píli, chuť poznávat nové věci, pochopení toho, čím se ve škole zabývá.** Chápou, jak velký vliv má známkování na dítě samotné. „Určitě bude hodně záležet na tom, jak tuto známku bude vnímat moje dítě. Bude-li zklamané, určitě se budu snažit povzbudit a vysvětlit mu, že procvičováním může dosáhnout příště lepšího výsledku.“ Mají snahu pomoci dětem při pochopení látky, menší pochopení mají při nedodržování pravidel ve škole a lajdáctví. „Nelpím na známkách, je pro mě důležitý, aby se uplatnil v životě, aby si byl sebou jistější, aby dělal, co ho baví. Já to fakt neřeším, pokud to nebudou samy trojky a čtyřky, tak to nehodnotím. Hlavně ať je z něj dobrý chlap a ne nějaký průšvihář.“ Jeden z rodičů má jiný názor. „Budu se snažit chovat stejně, jako moji rodiče ke mně. To, že dostane špatnou známku, se může stát, ale bude si jí muset opravit a uvědomit si, že když se nenaučí jak má, tak mu to bude chybět v další výuce. Byl bych rád, aby měl aspoň takový prospěch, jako my. Tudiž ne dobré na vysvědčení.“ Většina rodičů si přeje, aby jejich dítě zvládalo známky na jedničky, dvojky. Pokud poznají, že je někde problém budou se snažit s tím něco udělat. „Pokud budu vědět, že na dobré známky má, ale nesnaží se nebo lajdá, tak mi na nich záleží. Pokud by byl slabší, ať dělá sebevíc, smířím se s horšími známkami.“ Nikdo z rodičů se nezmínil, že by s hodnocením dnešní školy nebyl spokojen. Nezazněl ani názor, že by dítě mohlo být neadekvátně ohodnoceno. Vnímám to tedy, jako kladný postoj ke škole i k učiteli jako takovému.

### **Hovoří s dětmi o změně, která je společně čeká?**

Z rozhovorů s dětmi vyplynulo, že rodiče na vyprávění o škole nemají příliš času a nechávají tuto povinnost především na sourozencích, kamarádech nebo prarodičích. Jak se k této otázce postavili jejich rodiče? **Šest rodičů odpovědělo na otázku, jestli si vypráví s dětmi o škole ano, jeden z nich odpověděl ne.** „ Je dostatečně poučená od svých sourozenců. Ví, že se tam bude učit, bude muset psát úkoly.“ S ostatními jsem však měla pocit, že jim o škole opravdu vypráví. Proč tedy odpovídaly děti naprosto opačně. Vnímají snad naši uspěchanost jako něco, co je naprosto normální a opakují to



po nás? Z rozhovorů od rodičů je znát, že se nad změnou, která je čeká, často zamýšlejí. „Ano, mluvíme, ale bohužel se to odbyvá pouze ve sférách - budete muset, musíte, to za vás ve škole nikdo dělat nebude, musíš to zkusit sám, a když se ti to nepovede, tak se nic neděje. Až to budeš dělat po druhé, tak se to podaří.“ „Ano je to součástí každodenního života. Každý jsme ve škole byli a máme své osobní zkušenosti. Představu však nemá o škole ucelenou, očekává, že prostředí bude příjemné a přátelské jako v MŠ.“ Mám pocit, že děti berou vyprávění rodičů jako nějaké varování, že jim o škole, kterou mají, ve svých představách vlastně nevypráví a snaží se to vytěsnit. Berou jim nevědomky naději na krásně prožité období, které je teprve čeká.

## **2.2 Shrnutí**

Z rozhovorů, které měly objasnit, jaké jsou očekávání, obavy dětí i rodičů v souvislosti s nástupem do školy jsem získala informace, které mě ujistily o tom, co od vzdělání rodiče očekávají. Potvrdili mi, jak je období vstupu dítěte do školy pro děti i jejich rodiče velmi důležitým obdobím. Vnímají ho jako významnou životní změnu. Cituji jednoho z rodičů: „Dětem skončilo bezstarostné dětství a nám přibudou starosti a ubude volna, kterého už tak máme málo.“

Chápu, že nastanou nové povinnosti, kterým se budou muset věnovat. Nevnímají to ale jenom negativně. Děti se těší, že z nich budou velcí školáci a tak na ně bude nahlížet i veřejnost. Čeká je další krásná životní etapa, která je posune dál do života. U rodičů vnímám tuto změnu s menší lítostí, větší obavou o své děti, které se stávají samostatnější, a ztrácí nad nimi pomalu kontrolu. Uvědomují si, jak důležité bylo předškolní období, které pomohlo dětem k přípravě jak na školu, tak na život. „*Předškolní věk zdaleka není jen přípravou na školu, ale je také přípravou na život daleko dopředu.*“ (Matějček, 2005, s. 279)

Během své bakalářské práce jsem se také setkala s pěti rodiči, jejichž děti nastoupily v letošním školním roce 2010/2011 do prvních tříd. V příloze č. 2 přikládám tyto rozhovory, v nichž se rodiče o této problematice přechodu dětí do základní školy zmiňují.

### III. Závěr

Ve své práci jsem se věnovala otázkám, které měly objasnit, jaká jsou očekávání dětí a rodičů v souvislosti se vstupem dítěte do školy. Pomocí stimulačního programu jsem se pokusila o kvalitní přípravu dítěte na školu a dospěla jsem k názoru, že podobné programy mají zajisté své oprávněné místo v předškolním vzdělávání. Během čtyř lekcí, které jsem realizovala vždy jednou týdně, po dobu jednoho měsíce jsem zjistila, že se děti v podobných činnostech, které se opakují, mírně zlepšily. Vliv na to má ale celková příprava dětí a dlouhodobý proces, který probíhá při veškeré práci s dětmi. Tvrzení, že na posun dětí měl vliv jen tento krátkodobý program, by nebyl oprávněný. Větší posun jsem zaznamenala u procvičování pravolevé orientace, kdy si děti začínaly lépe orientovat. V některých případech měl svůj podíl na hodnocení také zaujetí činnostmi a chutí spolupracovat. Tam, kde byla chuť dětí spolupracovat menší, nadšení z činnosti nebo obtížnější úkol, došlo k mírnému zhoršení. U většiny ostatních činností byl posun pozvolný. Bohužel jsem se přesvědčila, že s počtem 25 dětí ve třídě je velmi těžké kvalitně podobný program realizovat tak, aby se každému dítěti dostalo dostatečného prostoru, individuálního přístupu, pochopení nebo upozornění na chybu. Dětem, které naši pomoc nejvíce potřebují, je třeba věnovat více času s menší skupinou dětí. Proto bych se i v budoucnu chtěla zabývat podobnými programy. Přizpůsobit jim organizaci v MŠ, zapojit do něho děti, které to nejvíce potřebují a plnohodnotně se jim věnovat. Ve spolupráci se základní školou mluvíme o zkvalitnění naší komunikace, náslechy jak v prvních třídách, tak ukázky řízených činností v MŠ pro učitelky prvních tříd. Přeji si, aby naše současné nadšení neustalo, abychom se nadále věnovali zkvalitnění práce s dětmi, tak i celkové spolupráci školy, školky a rodiny, která propojí předškolní a primární vzdělávání jako takové. Díky rozhovorům s rodiči a dětmi jsem pochopila, jak se k otázkám vzdělávání a očekávání vstupu do základní školy staví. To, že školu neberou jen jako přípravu dětí pro budoucí povolání, ale berou ji jako životní cestu, kterou se z jejich dětí stávají plnohodnotné, samostatně myslící osobnosti. V povědomí rodičů není tedy jen otázka získání vědomostí, ale také pochopení vlastního já jejich dětí. Cestou rozhovorů s dětmi jsem zjistila, jak moc se na toto období děti těší, i když si tuto změnu ještě nedokážou přesně představit. Očekávají od školy nové zážitky, kamarády, příjemně strávené chvíle. Uvědomují si, že škola přináší také nové povinnosti a s ní spojenou domácí přípravu.

Během bakalářské práce jsem si uvědomila, jak velkou změnou děti i rodiče

procházejí, jaký vliv na ně má změna prostředí, organizace času, noví kamarádi. Jsem si tedy vědoma toho, jak mohu i já ovlivnit a zjednodušit tuto životní změnu svou spoluprací se školou i rodinou a vlastní zodpovědně vykonanou prací v předškolním vzdělávání.

#### Použitá literatura

Beníšková, T.: První třídou bez pláče. Praha: Grada Publishing, 2007

ISBN 978-80-247-1906-1

Čačka, O.: Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace.

Brno: Pdf, 2000

ISBNB 80-7239-060-0

Guillaud, M. Relaxace v mateřské škole. Praha: Portál, 2006. 89 s.

ISBN 80-7178-162-X

Helus, Z. : Dítě v osobnostním pojetí. Praha: Portál, 2004, 2009. 286 s.

ISBN 978-80-7367-628-5

Helus, Z. : Sociální psychologie pro pedagogy. Praha: Grada 2007. 280 s.

ISBN 978-80-247-1168-3

Kolláriková, Z., Pupala, B.: Předškolní a primární pedagogika. Praha: Portál, 2001. 455 s.

ISBN 80-7178-585-7

Komenský, J. A.: Informatorium školy mateřské. Praha: Academia, 2007. 132 s.

ISBN 978-80-200-1451-1

Koťátková, S. Dítě a mateřská škola. Praha: Grada, 2008. 193 s.

ISBN 978-80-247-1568-1

Langmeier, J., Krejčíková, D. Vývojová psychologie. (4.vyd) Praha: Grada 2006.

ISBN 80-247-1284-9

Raková, M., Štíplová, L., Tichá, A.: Zpíváme a nasloucháme hudbě s nejmenšími. Praha:

Portál, 2009. 177 s.

ISBN 978-80-7367-543-1

Rámcový vzdělávací program pro základní školy. Praha: Výzkumný ústav pedagogický

2005. 91 s.

ISBN 80-87000-02-1

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Praha: Výzkumný ústav

pedagogický, 2005

Říčan, P.: Cesta životem. Praha: Portál, 2004.

ISBN 80-7367-124-7

Spilková, V. a kol. : Proměny primárního vzdělávání v ČR. Praha: Portál, 2005. 311 s.

ISBN 80-7178-942-9

Tichá, A., Raková, M.: Zpíváme a hrajeme si s nejmenšími. Praha: Portál, 2007. 166 s.

ISBN 978-80-7367-100-6

Vágnerová, M. Vývojová psychologie 1: Dětství a dospívání. Praha: Karolinum, 2005.

ISBN 80-246-0956-8

Zelinková, O. Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací plán. Praha: Portál, 2007.

ISBN 978-80-7367-326-0

## **Seznam příloh**

**Příloha č. 1 : Ukázka lekce- Metoda dobrého startu**

**Příloha č. 2 : Rozhovory s rodiči dětí první třídy základní školy**

## **Příloha č. 1: Ukázka první lekce - Metoda dobrého startu**

### **Zahájení**

- Děti sedí v kruhu, posílají si míč. Po uchopení se představí a řeknou, komu jej posílají. Př. „Já jsem Alenka a míč posílám Honzovi“.
- Stoj ve dvojicích proti sobě, zdravíme se podáním ruky, potom levé. Sáhne si vzájemně na pravé, levé rameno, pohladíme se loktem, nohou, kolenem.
- Sed do kruhu, rozhovor o životě kdysi dávno, vařilo se na peci postavené z kachlů, stavba pece na ploše z barevných kostek různých geometrických tvarů, které představují kachle, procvičení barev, tvarů.
- Poslech reprodukováné písně, rozbor textu, slova v písni-jakou hlásku slyšíš na začátku slova, rytimizace slov, co se v písni stalo, kdo pec opravil.

### **Pohyb**

- Chůze po kruhu za poslechu písně, vytleskávání rytmu.
- Dřep-malá pec, chůze v dřepu.
- Chůze po špičkách se vzpažením-hodně vysoká pec.
- Předvedeme středně velkou pec, menší, než ta, kterou jsme naposledy předváděli
- Bác-pec nám spadla

### **Píseň a pohyb**

- Přejít do kruhu, kde má každé dítě nachystánu podložku. Sed na zemi. Pec spadla, rozbouráme naši pec postavenou z kostek. Každé dítě si vybere čtyři stejné kostky-kachle a položí je na podložku.
- Zpěv písně, tleskání.
- Vyťukávání rytmu kamínkem (papírovou roličkou, kladivem) do kostek před sebou.
- Ťukání kostkami o sebe, do podložky.
- Přejít ke stolům, práce s plněnými pytlíky-údery pěstmi oběma rukama, pak střídavě pravou-levou, ťukání prsty oběma rukama, nejdříve ukazováčkem, pak prostředníčkem atd. Oběma rukama současně.

### **Píseň-pohyb-grafické předvedení**

- Přejechání k podložkám, místo kostek předloženy grafické listy. Děti popíší, co je na něm nakresleno, spočítají tečky, ukážou počet na prstech.
- Zpěv písně, ťukání prstem do podložky, pak prstem na pracovním listu.
- Záznamy v rytmu reprodukováné písně, doprovázíme zpěvem.

### **Závěr**

- Zhodnocení lekce, co se mi líbilo, co se nedařilo, pochvala za snahu.
- Rozloučení podáním ruky a vzájemné pohlazení.

Získání certifikátu ke kurzům metody dobrého startu je možné na akreditované pracovišti DYS-centrum Praha lektorkou PhDr. Janou Swierkoszovou.



## **Příloha č. 2 : Rozhovory s rodiči dětí první třídy základní školy**

### **Příklad 1**

**Těší se vaše dítě do školy?**

Ano

**Na co konkrétního se těší?**

Do školy se těší na matematiku a tělocvik.

**Na co se netěší?**

Do školy se netěší na psaní.

**Co pro vás znamená vzdělání?**

V dnešní době je vzdělání to nejdůležitější.

**Jak reagujete, když vaše dítě přinese špatnou známku?**

Reaguji přiměřeně a danou látku se snažíme doučit.

**Jak moc vám záleží na dobrých známkách?**

Určitě mi záleží na tom, jak mé dítě prospívá ve škole. Je podle mě velice důležité, jak si ho paní učitelka, jak se říká, zaškatulkuje.

**Vyprávíte si spolu doma o škole?**

Vyprávíme si o škole, hlavně co se ten daný den ve škole stalo a tak různě.

**Máte pocit, že vašemu dítěti ve škole něco schází?**

Někdy mi připadá, že je dětí ve škole moc, 32 žáků, je hodně. Někdy nestíhá pochopit danou věc, pak to doma probíráme znovu.

**Když se řekne škola, tak vás napadne.....**

Hlavně povinnosti, učení, aby vše probíhalo, jak má.

**Jak se vám změnil běžný den po nástupu do školy?**

Povinnosti, úkoly a příprava na každý den.

**Jak se vaše dítě vypořádává s každodenními povinnostmi?**

Dobře.

**Jsou nároky od školy na vaše dítě přiměřené?**

Myslím si, že v dnešní době nároky na děti stoupají, záleží, jak se s tím poperou.

**Máte pocit, že je vaše dítě unavené?**

Ke konci týdne určitě ano. To už se těší na víkend.

**Mělo vaše dítě, nebo má nějaké adaptační potíže během první třídy?**

Ano. Zvyknout si na určitý režim. Přípravu na další den ve škole.

**Máte pocit, že je ve škole šťastné?**

Ano.

**Příklad 2**

**Těší se vaše dítě do školy?**

Ano.

**Na co konkrétního se těší?**

Na přestávky, na čtení a matematiku, na vyrábění.

**Na co se netěší?**

Na psaní.

**Co pro vás znamená vzdělání?**

Hodně. A budu své děti podporovat, aby se hodně vzdělávaly a snažit se aby je to bavilo a braly to jako vstup do snadnějšího života.

**Jak reagujete, když vaše dítě přinese špatnou známku?**

Zeptám se ho, za co, jestli tomu nerozumí, kde udělal chybu a pak to s ním procvičím a ukážu mu, že jestli se mu to příště povede, tak dostane razítko, pochvalu, jedničku a tak.

**Jak moc vám záleží na dobrých známkách?**

Záleží mi na nich hodně a snažíme se s ním doma pracovat, aby je získal, ale když uvidím, že je to zbytečná práce, že ani nechce a má odpor, nebude tak lpět na nejlepších známkách.

**Vyprávíte spolu doma o škole?**

Vyprávíme, spíš se ptám a on odpovídá, ale někdy sám od sebe začne, co dělali ve škole, co bylo zajímavého, co se mu líbilo.

**Máte pocit, že vašemu dítěti něco ve škole schází?**

Schází mu častější pozornost učitele a zpětná vazba. Ve třídě je moc dětí (kolem 30) a učitelka se nemůže dětem věnovat tolik, jako kdyby jich byl menší počet. Schází mu ještě hračky a kamarádi, když nejsou ve škole.

**Když se řekne škola, tak vás napadne.....**

Zábava. Něco co mě baví, práce, napadnou mě myšlenky, jak to dětem zpříjemnit, vymyslet nějaký zábavný úkol, pohrát si....

**Jak se vám změnil běžný den po nástupu do školy?**

Přibyli nám povinnosti, úkoly, učení a smysl pro pořádek.

**Jal se vaše dítě vypořádává s každodenními povinnostmi?**

Přijal je dobře, zodpovědně. Ví, že je to jeho povinnost, že to za něj nikdo neudělá. I když má někdy dny, kdy ho odháním od hraček, kdy říká „Zase ta škola, zase ty úkoly.“

**Jsou nároky od školy na vaše dítě přiměřené?**

Ano, ale některé věci- například Angličtina v první třídě mi přijdou zbytečné a nesouhlasím s tím. Raději bych jim to vyměnila třeba za matematiku.

**Máte pocit, že je vaše dítě unavené?**

Ne

**Mělo vaše dítě nebo má, nějaké adaptační potíže během první třídy?**

Během prvního týdne ano, ale pak už ne. Potřeboval získat vlastní jistotu, určitá pravidla, stereotyp, pak se cítí dobře.

**Máte pocit, že je ve škole šťastné?**

Určitě někdy ano, když se mu něco povede, dostane pochvalu....

**Vzpomene si někdy na mateřskou školu?**

Ano, na kamarády a paní učitelky.

**Příklad 3**

**Těší se vaše dítě do školy?**

První měsíc byl nadšený, pak to začalo opadat, po té přišel zvrat, do školy nechtěl vůbec. V tuto chvíli je to den kdy ano, den kdy ne.

**Na co konkrétního se těší?**

Převážně do družiny. Můžou si hrát.

**Na co se netěší?**

Neřekla bych, že je tam něco, na co by se vyloženě netěšil.

**Co pro vás znamená vzdělání?**

Základ pro život. Dítě musí vychodit ZŠ, po té se rozhodnout co dál. Ale v každém případě pro budoucí život, dospělost velmi důležitou věc.

**Jak reagujete, když vaše dítě přinese špatnou známku?**

V klidu. Sedneme si a vysvětluje mi, čemu nerozuměl, ale to se zatím stalo jen jednou.

**Jak moc vám záleží na dobrých známkách?**

Nijak zvlášť. Neapeluju na samých jedničkách.

**Vyprávíte si spolu doma o škole?**

Každý den do příchodu domů spolu rozebíráme, jak bylo ve škole, co dělali.

**Máte pocit, že vašemu dítěti ve škole něco schází?**

Nemám.

**Když se řekne škola, tak vás napadne.....**

Učení, kantor, stolečky s dřevěnými židlemi.

**Jak se vám změnil běžný den po nástupu do školy?**

Nijak. Ráno odchod do školy a odpoledne domů.

**Jak se vaše dítě vypořádává s každodenními povinnostmi?**

Jak kdy, dle nálady. Někdy to máme raz dva hotové, jindy je unavený a chce přestávky, ale ví, že se to udělat musí.

**Jsou nároky na vaše dítě přiměřené?**

Ano

**Máte pocit, že je vaše dítě unavené?**

Ze začátku jsme měli trošku potíže, což si myslím, že je normální. V tuto chvíli je vše ok.

**Máte pocit, že je ve škole šťastné?**

Šťastný, v tom významu, že by skákal dva metry vysoko opravdu ne, ale že by tam chodil s nechtí, to také ne. Někdy se tam těší více, někdy méně.

**Vzpomene si někdy na mateřskou školu?**

Ano, rád potkává paní učitelky.

#### **Příklad 4**

**Těší se vaše dítě do školy?**

Těší.

**Na co konkrétního se těší?**

Na paní učitelku, kamarády a na přestávky

**Co pro vás znamená vzdělání?**

To nejdůležitější, maximum co můžeme dětem dát. Kvalitní vzdělání i v zahraničí.

**Jak reagujete, když vaše dítě přinese špatnou známku?**

Zatím ji nepřinesla. Nebudu nic řešit u prvňáčka, příště se zlepší, nebudu s toho nic dělat. Mrzí mě to.

**Jak moc vám záleží na dobrých známkách?**

Záleží, hlavně Julča má radost.

**Vyprávíte si spolu doma o škole?**

Nemá moc zájem si o škole povídat. Vždycky řekne „Dobry, stejný jako jindy.“

**Máte pocit, že vašemu dítěti ve škole něco schází?**

Ne

**Když se řekne škola, tak vás napadne.....**

Příprava na školu, úkoly.

**Jak se vám změnil běžný den po nástupu do školy?**

Změnil. Měli jsme dříve celé odpoledne volno, máme víc povinností.

**Jak se vaše dítě vypořádává s každodenními povinnostmi?**

V pohodě. Někdy se jí nechce, ale na druhou stranu se ještě před spaním jde přesvědčit, jestli má do školy všechno v pořádku.

**Jsou nároky od školy na vaše dítě přiměřené?**

Ano, na prázdniny na štěstí žádný úkoly nedostávají. Starší Anička dostávala přes prázdniny úkoly, byla to dost otrava, jak pro ni, tak pro mě.

**Máte pocit, že je vaše dítě unavené?**

Ne

**Mělo vaše dítě nebo má nějaké adaptační potíže?**

Ne.

**Máte pocit, že je ve škole šťastné?**

Je, má tam spoustu kamarádek ze školky.

**Vzpomene si někdy na mateřskou školu?**

Když dostala první vysvědčení, utíkala ho ukázat paní učitelce do školky.

**Příklad 5**

**Těší se vaše dítě do školy?**

Ano, naše Barborka se těší moc do školy.

**Na co konkrétního se těší?**

Těší se, že se naučí počítat, číst a psát...

**Na co se netěší?**

Těší se celkově, zatím není nic, na co by se netěšila...

**Co pro vás vzdělání znamená?**

V dnešní době je vzdělání hodně důležité. Maturita není skoro nic.

**Jak reagujete, když vaše dítě přinese špatnou známku?**

Zatím to nemohu posoudit. Doposud se to nestalo, ale budu muset reagovat klidně...

**Jak moc vám záleží na dobrých známkách?**

Samozřejmě bych byla ráda, kdyby naše Barborka měla samé hezké známky, ale to je sen každé maminky. Ale tu špatnou známku také jednou dostane...

**Vyprávíte si spolu doma o škole?**

Ano. Každý den spolu probíráme, co dělali celý den ve škole a procvičujeme, co se ten den naučili. Bereme to formou hry...

**Máte pocit, že vašemu dítěti ve škole něco schází?**

Ze začátku ji určitě scházela ta pohoda ze školky. Postupem času se ale rychle zapojila. Dnes myslím, že je ve škole spokojená.

**Když se řekne škola, tak vás napadne...**

V první řadě učení a každodenní povinnosti.

**Jak se vám změnil běžný den po nástupu do školy?**

Přibyly denní povinnosti jako je dřívější ranní vstávání a příprava do školy. Hned po škole se snažíme udělat všechny úkoly, abychom pak měli zbytek dne volno...

**Jak se vaše dítě vypořádává s každodenními povinnostmi?**

Zvládá to dobře. O prázdninách nebo při nemoci je to právě ona, kdo po nás požaduje dělat úkoly. Baví jí to...

**Jsou nároky od školy na vaše dítě přiměřené?**

Myslím si, že ano, i když se mi zdá, že na začátku školního roku skoro nic nedělali, ale teď se rozjeli a drží si svoje tempo.

**Máte pocit, že je vaše dítě unavené?**

Občas ano, ale není to pravidelné.

**Mělo vaše dítě, nebo má nějaké adaptační potíže během první třídy?**

Ano, naše Barborka hrozně špatně nesla, že neumí číst, když jde do školy. Znala písmenka, ale neuměla je dát dohromady. Našel se mezi dětmi jeden spolužák, co se jí posmíval a při hodinách jí píchal tužkou do ruky. Měla strach dělat doma domácí úkoly a vůbec si nevěřila. Museli jsme jí denně vysvětlovat, že se vše naučí, proto přece do školy chodí. Přestala nám dokonce i jíst. Občas i brečela, že do školy nechce, že chce zpátky do školky za Kačenkou. Proto jsme museli vyhledat pomoc psychologa, který si s ní o všem promluvil. Toto období trvalo tak do začátku prosince. Dnes už je to v pořádku. Naučila se číst a je po potížích. Do školy se těší a paradox je, že teď čte lépe

než ten spolužák co se jí posmíval.

**Máte pocit, že je ve škole šťastné?**

Teď už ano. Po předešlých potížích si myslím, že už je vše v pořádku. Ve škole se jí líbí a těší se do ní...

**Vzpomene si někdy na mateřskou školu?**

Na mateřskou školu vzpomíná často. Na to jak si hráli, učili se, chodili ven na procházky a hlavně vzpomíná na paní učitelku, kterou měla moc ráda. Ta ji i hodně věcí naučila.

